

NORDISKE

4 - OKTOBER 2024

FORENINGEN
NORDEN
Meget mere NORDEN

- Det nordiske
sprogfællesskab
er mere end sprog.
Interview med Ghita Nørby.

Tema om Helsingforsaftalen

Nordisk handlekraft!

Det giver mange gode oplevelser at være formand for Foreningen Norden. En af dem er at opleve, at der stort set altid er stor opbakning til vores ønsker om et stærkere og tættere nordisk samarbejde, uanset hvor man er. Ikke mindst blandt vores politikere er opbakningen stor. Det gælder også, når man fremhæver, hvordan den geopolitiske udvikling netop i disse år gør det mere påtrængende end måske nogensinde før.

Så meget mere forunderligt er det, at der kun sker meget lidt. Den politiske handlekraft på tværs af de nordiske lande er tilsyneladende stærkt begrænset.

Men nu har politikerne fået et grundlag at handle på. Som et oplæg til Nordisk Råd har en arbejdsgruppe, nedsat af Nordisk Råds præsidium, udarbejdet en rapport om behovet for en opdatering af Helsingforsaftalen fra 1962.

Rapporten opregner meget konkret, hvordan der på en række områder er et åbenlyst behov for at inddrage nye områder i samarbejdet i Nordisk Råd. Desuden peger arbejdsgruppen også på, at der inden for eksisterende samarbejdsområder er stærke grunde til at udvide samarbejdet. Dertil kommer en række forslag til opdatering af aftalens sprogbrug m.v.

Foto: Maria Tuxen Hedegaard.

Oplagt er det at nævne forsvars- og sikkerhedspolitikken som et tema, der bør indskrives i Helsingforsaftalen som et samarbejdsområde. Og det er da også det første af flere temaer, der peges på i rapporten. Andre temaer, der peges på, er beredskab og samfundssikkerhed, velfærd og den nordiske velfærdsmodel, klima samt transport og infrastruktur.

Lidt skuffende er det, at arbejdsgruppen ikke er gået hele vejen og har foreslået konkrete nye bestemmelser til aftalen. I stedet foreslår de, at der bliver nedsat en kommission, der skal

udarbejde konkrete forslag til ændringer og tilføjelser til aftalen.

På den baggrund må Nordisk Råd og de nationale parlamenter og regeringer nu vise, at de mener det alvorligt med at styrke det politiske samarbejde i Norden.

Vi efterlyser nordisk handlekraft. Det kan gøres ved at give en kommission en skarp tidsplan og så eksekvere det i en ny og ambitiøs traktat.

Lars Barfoed, formand

Tema om Helsingforsaftalen side 19-27.

NORDISKE

Foreningen NORDEN

Vandkunsten 12,
1467 København K.
Telefon: 35 42 63 25,
mail: landskontoret@foreningen-Norden.dk,
www.foreningen-norden.dk

Landsformand: Lars Barfoed
Generalsekretær: Christian Lagoni

Protector:

H.M. kong Frederik X

NORDISKE – foreningens magasin

Redaktion: Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-norden.dk.

Grafisk tilrettelæggelse:

Pia Alø Visser, Stibo Complete.

NORDISKE udkommer i januar, april, juni og oktober. Næste nummer udkommer den 3. februar.

ISSN: 0901-4950.

Tryk: Stibo Complete a/s.

Forsidefoto: Ghita Nørby. Foto: Esben Ørberg.

Medlemskab: Du bliver medlem for 315,- om året, 410,- for en husstand, 215,- for pensionist og 260,- for pensionistpar.

Skriv til os. Se vores adresse til venstre her på siden. Eller meld dig direkte ind:

www.foreningen-norden.dk/medlemsformer-og-kontingenter/

Når Per Stig Møller poserer i Davids Samlings kinesiske afdeling, er det iblandt en del symbolik. I hans udenrigsministertid var Danmark som medlem af FNs sikkerhedsråd, sammen med Kina, stærkt medvirkende til at få vedtaget en resolution om Nordkoreas atomvåbensprængninger. Og han var i Kina sammen med sin partifælle, miljøminister Connie Hedegaard og en stor handelsdelegation. I øvrigt er Per Stig Møller gift med den kinesiskfødte erhvervskvinde Xukun Ji. Foto: Esben Ørberg

Nordiske aftryk fra tre ministerposter

Gennem 30 år som folketingsmedlem har den 82-årige politiker, litterat og dr.phil., Per Stig Møller oplevet talrige nordiske kolleger som nære allierede. Vi tager på nordisk strejftog med vægt på aftryk fra tre af hans fire ministerposter.

Hvis nogen har fået nordisk identitet ind fra barnsben, er det tidligere udenrigsminister, Per Stig Møller (K). Det første afgørende indtryk var, da han som 15-årig ledsagede sin far, finansminister Poul Møller, til Nordisk Råds session i Oslo i 1958.

- Hvor var det spændende! Alle danske parlamentarikere boede på Hotel Bristol og her kom også Carl Joachim Hambro, Norges svar på Christmas Møller. Jeg besøgte Holmekollen, læste Camus på værelset og så Ibsens 'Kongs-Emnerne' til den store fest for rådets medlemmer. Det hele

emmede af nordisk bevidsthed og nordiske perspektiver, lyder det fra den tidligere kirke-, kultur-, miljø- og udenrigsminister.

Nordiske har sat ham stævne på Davids Samling i København for at høre hans refleksioner over egne nordiske aftryk og tidens nordiske tendenser.

Davids Samling, et lille museum i verdensklasse, er valgt fordi museet rummer en international samling af blandt andet islamisk og kinesisk kunst og kunsthåndværk, som den tidligere udenrigsmi-

Et nationalt klenodie vender hjem: kulturminister Per Stig Møller modtager på et pressemøde i 2011 den ældst kendte udgave fra 1280 af Jyske Lov, som i næsten 300 år befandt sig i Sverige. Til gengæld fik svenskerne et håndskrift af en svensk lov. I midten ses den afgivende part, direktøren for Kungliga biblioteket Gunnar Sahlin og til højre den modtagende, Det Kongelige Biblioteks direktør Erland Kolting Nielsen. Foto: Jens Dresling, Ritzau-Scanpix.

nister værdsætter højt. Men også fordi han som kulturminister havde museet på tæt hold.

Norden var det relevante udland

Det var nu ikke kun faderens invitation til Oslo, der vakte den unge gymnasieelevs interesse for Norden.

- Norden var simpelthen det relevante udland i 50'erne. Man rejste ikke langt og navnlig lå Malmø jo lige derovre - for os i København. Her tog jeg

ofte over for at se Brecht og andet avanceret teater, som der ikke var meget af i København dengang.

Når 82-årige Per Stig Møller i dag vurderer det nordiske politiske samarbejde, ser han først og fremmest en grundlæggende stærk konstruktion mellem det parlamentariske i Nordisk Råd og regeringerne i Nordisk Ministerråd.

- Vi er fem meget forskellige lande som, uanset partifarve, arbejder godt sammen. Det er vældig

konstruktivt, at Nordisk Råd ikke deler sig op efter lande, men i grupper efter partifarve. Generelt vil jeg vurdere, at også det nordiske kulturfællesskab er stærkere end nogensinde. Vi har jo et fætterkusine-lignende forhold, som også har spillet ind i forbindelse med Sveriges og Finlands optagelse i Nato. Dertil kommer at parlamenterne har indflydelse gennem Nordisk Råd, så regeringerne ikke har frit spil.

- Der er ingen grund til at begræde, at det nordiske forsvarsforbund er lagt i graven. Nu er de fire store nordiske lande medlem af Nato og det er ikke længere bare Danmark, som vil få tæsk af russerne, fordi vi behersker bælte og stræderne, som er livsvigtige transportveje for Rusland.

Sveriges årelange loyalitet

- Vi har altid følt, at Sverige forblev uden for Nato af loyalitet over for Finland, som ikke skulle efterlades alene. Men da Finland styrtede ind i Nato efter Ruslands angreb på Ukraine, var Sveriges vej ikke lang. Finlands utålmodighed hænger sammen med, at finnerne om nogen ved, at Rusland ønsker at besidde, hvad zaren besad, nemlig de baltiske lande, siger den tidligere udenrigsminister.

I øvrigt har Møller til overvægt gode erfaringer fra nordisk samarbejde, både som miljø-, kultur- og ikke mindst udenrigsminister.

- Som miljøminister tilbage i 1992 foreslog jeg i EU, at vi hver adopterede et østeuropæisk land, som vi viste særlig opmærksomhed. Det ville EU ikke, men så fik jeg ministeren for nordisk samarbejde, Thor Pedersen (V), til at foreslå det i nordisk regi og det endte med, at vi adopterede de baltiske stater til FN's verdensstopmøde i Rio de Janeiro. De havde simpelthen ikke selv råd til at sende delegationer afsted! Den senere litauiske præsident Vytautas Landsbergis takkede os på direkte tv og det var rørende at opleve denne taknemmelighed.

På kulturområdet rækker Per Stig Møllers nordiske spor til at have været stærkt medvirkende til

Per Stig Møller
og Carl Bildt på
Nordens Dag i 2009
– under Nordisk
Råds session. Foto:
Johannes Jansson,
norden.org.

at gøre den svenske statsminister 'mør' i sagen om udlevering af Jyske Lov fra 1241 fra Stockholm til Det Kgl. Bibliotek. Møllers embedsperiode varede kun halvandet år, men han fik dog realiseret yderligere to ambitioner: at H.W. Bissens skulptur Istedløven vendte tilbage til Flensborg og at Kaj Munks Præstegård blev overtaget af staten og dermed sikret som nationalt forankret minde.

I øvrigt var Møller også kirkeminister i denne korte periode, men herfra mener han ikke, at der er nordiske aftryk at fremhæve.

Stærkt sammenhold mellem baltere og nordiske

Anderledes var det som udenrigsminister fra 2001 til 2010, hvor han oplevede en betydelig nordisk styrke, baseret på et stærkt politisk sammenhold.

- Vores baltiske forbindelser gjorde det naturligt at invitere balterne med i en uformel gruppe bestående af udenrigsministrene fra Danmark, Sverige og Finland, som holdt rådslagning før ministermøder i EU. Gruppen blev stiftet, da balterne kom i EU i 2004 og fik navnet NB6, Nordic-Baltic Six – og eksisterer fortsat.

- Vi blev så sammentømrede, at vi holdt uformelle julearrangementer hos hinanden i en årrække, og i det hele taget er det en stor tilfredsstillelse at se, hvor mange forbindelser på alle samfundsplaner, der er skabt mellem de nordiske og baltiske lande siden.

Per Stig Møller må erkende, at han på ét område af stor betydning i Norden led nederlag. Det handler om udlevering, eller rettere delingen, af de islandske håndskrifter, som havde været i dansk besiddelse i århundreder.

- Min far og jeg var imod at udlevere skrifterne. Således skrev min far i 1965 en bog om håndskrifternes dokumentariske betydning. Det var dog mig, der som ung stud.mag. skrev det meste, selvom kun han blev krediteret. Derimod fik jeg honoraret!

Gud sørger for....

Senere lykkedes det gennem en langvarig delingsproces at finde en ordning, som blev underskrevet på Tingvallasletten i 1986 og som sikrede, at begge lande fik del i kulturarven, hvoraf flere bøger stammer tilbage fra 1150.

- Det var en god, salomonisk løsning og ganske symbolsk for nordisk samarbejde, lyder det i dag fra Per Stig Møller, som i sine yngre år slet ikke havde en politisk karriere i tankerne, men snarere var på vej til en universitetsløbebane og en toppost i Danmarks Radio.

- Gud sørger altid for, at jeg ikke kommer derhen, hvor jeg ikke skal hen. Hvis jeg var blevet professor, var jeg aldrig blevet folketingsmedlem. Og hvis jeg var blevet generaldirektør i DR, var jeg aldrig blevet udenrigsminister!

eø

VR Travel™

OPTIMIZE YOUR TRAVEL BUDGET

Danmark
Grønland

Rejser til Grønland

Ro til smukke oplevelser

Vores rejseeksperter planlægger din tur uanset formål

- Forretningsrejse
- Konference med gæster fra hele verden
- Besøgs- og grupperejser

Få bedre oplevelser, når vi reserverer hele din rejse

Med 50 års kendskab til transportmulighederne reserverer vi hele din rejse med fly, bådtransport og hotelovernatning.

Kontakt kundeservice og begynd at glæde dig allerede nu

+45 7642 9999 . +299 322899 . vr-travel.com

FULL
SERVICE

SELF
SERVICE

Den fryktelige Frederik

– ble en mulighet til å forene Skandinavia

Overfor den franske keiser Napoleon III insisterte Frederik på at han deltok i slaget ved Waterloo i 1815 og krevde derfor en fransk utmerkelse. Frederik var sju år da slaget stod. Her er han malet av J. V. Gertner i 1854. Foto: Frederiksborg, Nationalhistorisk Museum, foto: Kit Weiss.

Af Morten Nordhagen Ottosen, professor i historie, Krigsskolen, Oslo

Det kan nok være, at Frederik VII står som giver af Danmarks Riges Grundlov, men en norsk professor bedømmer kongen som en gal og utro fyldebøtte. Nordiske har lånt denne artikkel om den mørke side af Frederik fra vores norske søsterorganisations magasin, Norden. Vi gengiver den naturligvis på originalsproget.

Møt Frederik VII. Han var den siste danske kongen fra Oldenburg-dynastiet, født i 1808 som sønn av Christian VIII (i Norge best kjent som Christian Frederik fra 1814) og besteg den danske tronen ved farens død i januar 1848. Mens Christian VIII var et unntak fra regelen om at oldenburgerkongene enten var fulle eller gale (eller begge deler), ivaretok Frederik VII denne oldenburgertradisjonen til fulle. Fra sin mor, Charlotte Frederikke, hadde han arvet en uformell tilgang til livet, som senere bidro til å gi ham økenavnet Frederik Folkekær.

Utagerende fester og lystløgner

Gemyttligheten hadde imidlertid også en bakside. I sine unge år gjorde Frederik seg bemerket med sitt utsvevende liv, utagerende festing, lystløgner og raserianfall. Ifølge en britisk diplomat i København fantes det ikke 'et mer avskyelig vesen på jorden'. Det var nok hans kone, prinsesse Vilhelmine, enig i. I 1834, i ekteskapets sjette år, braste den stupfulle Frederik inn på Vilhelmines soverom og banket henne opp. Det var ikke første gang, men det ble den siste. Kammerpiken fortalte om volden til brudens far, kong Frederik VI, som kl. 06 neste morgen prompte kastet Frederik ut av sengen og sendte ham i eksil. Tre år senere ble ekteskapet oppløst, og Frederik gift på ny med Ma-

riane av Mecklenburg-Strelitz. Han fant seg også en elskerinne, den tidligere ballettdanserinnen Louise Rasmussen. Frederik banket neppe Mariane, men han nektet å gi slipp på elskerinnen. Dermed ble det skilsmisse og Danmark hadde et problem. En monarks eneste egentlige oppgave er å bidra til å sette en legitim arving til verden, men som nr. 2 i arverekken var Frederik både ugift og barnløs.

Beholdt elskerinnen og lot Oldenburg-dynastiet dø

Pappa Christian VIIIs siste ord til sønnen på dødsleiet skal ha vært 'husk konstitusjonen'. Hans siste vilje var at Frederik oppga elskerinnen, giftet seg kongelig igjen og fikk en arving. Det skjedde ikke. Frederik beholdt elskerinnen, opphøyde henne til grevinne og inngikk et morganatisk ekteskap med henne, et ekteskap mellom en adelsmann og en kvinne av lavere klasse. Dette innebar at Oldenburg-dynastiet kom til å dø ut med ham. Til gjengjeld ga det en mulighet for å forene Skandinavia. I Stockholm var Bernadotte-dynastiet svært interessert i å arve den danske tronen. Selv om stormaktene i 1852 pekte ut prins Christian av Glücksborg som dansk tronfølger, ble det helt frem til Frederik VIIIs død i 1863 sosialisert og konspirert for å få endret den danske tronfølgen i bernadottes favør. Det ville Frederik gjerne også selv. Han hatet prins Christian intenst og forsømte ingen anledning til å gjøre livet ubehagelig for ham.

Karl og Frederik – sammen var de dynamitt

Omvendt sto den nesten like utsvevende kronprins Karl av Sverige og Norge høyt i kurs hos Frederik, som forsikret Karl at han svært gjerne så ham som sin arving. Ved de danske militærmanøvrene høsten 1856 overlot Frederik symbolsk nok kommandoen over sine egne tropper (som på forhånd var utsett til å vinne) til Karl, mens prins Christian fikk kommandoen over det tapende (og tysktalende) korpset. Det er på bakgrunn av Frederiks og bernadottes gjensidige interesse av en ny arvefølgeordning at en rekke møter mellom Frederik

og Karl skal sees. Da Karl XV ble konge ved farens død i 1859, trappet Frederik opp på uanmeldt besøk i Stockholm. Hoffet og svenske politikere ble lite imponert av den tannløse fremtoningen og lystløgnene hans. De var ikke de eneste. Overfor den franske keiser Napoleon III insisterte Frederik på at han deltok i slaget ved Waterloo i 1815 og krevde derfor en fransk utmerkelse. Frederik var sju år da slaget stod. Også den prøyssiske statsmannen Otto von Bismarck bemerket i sine memoarer hvordan den danske kongen 'underholdt meg med overdrevne fortellinger om sine erfaringer fra forskjellige slag og beleiringer han aldri hadde deltatt i'.

'Én del konge, én del barn og to deler svin'

Lystløgnene var ille, men alkoholkonsumet var verre. Under sine besøk i Sverige drakk Frederik så mye at svenske diplomater ble oppriktig bekymret, også fordi favoritten Karl XV forsøkte å holde tritt med sin gjest. Morgen, dag og kveld holdt Frederik det gående ved bordet, 'tömmande vid sin 'Kjær Broder Karls' sida den ena 'flaskan' efter den andra'. Karl XV's norske hoffsjef karakteriserte Frederik som 'én del konge, én del barn og to deler svin', og la til at 'når han blir full ved bordet, pisser han på seg selv og på gulvet'. Jo mer Frederik drakk, jo rødere ble han i ansiktet, som til slutt fikk en fioleblå farge, som antydte et nært forestående slagtilfelle. Desto blekere ble svenske diplomater, som fryktet at Frederik ville dø på svensk jord og svenskene beskyldes for å ha tatt livet av ham med vilje for å få klørne i den danske tronen.

Det fikk bernadottene aldri. Frederik døde av alkoholisme, overvekt og diabetes den 15. november 1863, på kanskje det verst tenkelige tidspunktet for dem som ønsket å bruke den danske tronfølgen til å samle Skandinavia. En dansk-tysk krig og en skandinavisk allianse var på trappene, men både allianse og skandinavisk forening ble gjort vesentlig vanskeligere gjennom at prins Christian besteg tronen som Christian IX. Det innledet en ny dramatisk tid i skandinavisk historie. Som om det ikke var nok drama fra før!

Morten Nordhagen Ottosen skrev 'Union eller undergang - kampen for et samlet Skandinavia', sammen med danske Rasmus Glenthøj. I 2017 modtog han sammen med Glenthøj Nordiske Historiebogspris for '1814 - Krig, nederlag, frihed.'

Hun er den **store**
forkæmper
for skandinavisk
som arbejdsprog

Ghita Nørby har boet i Tyskland, Argentina og syv år i Torino i Italien, hvor hendes daværende mand, Dario Campeotto stammede fra. - Her opdagede jeg betydningen af nordisk design, da jeg skabte og drev livsstilsforretningen Danimarca med et sortiment af god nordisk smag, som italienerne elskede, siger hun. Her er hun foran sit norske bjælkehus op mod Geelskov i Holte, som hun gennem 25 år har ladet bygge ud fra et ganske lille sommerhus. Foto: Esben Ørberg.

Ghita Nørby er vel Danmarks største nulevende skuespiller, men hun har også et vidtrækkende nordisk vingefang, som hun folder ud i dette interview i hendes bjælkehus i Holte. Vi taler også om alder og hvorfor Ghita Nørby bliver vred, når omgivelserne vil overtage hende, fordi hun har nået en vis alder.

Mennesker nedbrydes med tiden, men ikke alle i samme takt. Skuespilleren Ghita Nørby hører til i den kategori, hvor nedbrydningen nok lader sig ane, men i så mild grad, at man forbløffes, da hun åbner døren til sit hjem i Holte for Nordiskes udsendte.

Nørby fylder 90 år til januar, men ser 20 år yngre ud.

Når vi indleder denne samtale med Ghita Nørby med beskrivelse af hendes udseende, skyldes det, at udseendet betyder mere for en skuespiller end for nok nogen anden profession. Skuespilleren Ghita Nørby har formentlig danmarksk rekord i filmpræstation. Gennem 70 år har hun medvirket i 100 film, heraf mange svenske og norske, talrige tv-serier og mange hundrede scene-optrædener.

Dertil har hun et livslangt forhold til Norden. Hun har ovenikøbet 'papir' på forholdet i form af Foreningen Nordens Sprogpris, som hun fik meddelelse om, da hun i 2012 gik på gaden i Odense. Hun husker øjeblikket nøje.

Stolt af Foreningen Nordens pris

- Hvor blev jeg stolt og derfor husker jeg nok også opringningen ganske tydeligt. Det er jo en værdifuld pris, fordi den priser vores nordiske sprog og kultur, som vi alle er rundet af og derfor også skal mindes om. Siden tildelingen er jeg hvert år blevet inviteret til at deltage i uddelingshøjtideligheden, og jeg har været med flere gange. Også ved den seneste uddeling til det sjove trekløver bag radioserien 'Norsken, svensken og dansken', med danske Hassan Preisler.

- Sproget forener os, det bygger broer. Jeg kæmper for, at Norden skal holde sammen, at vi skal forstå hinanden. Hvis vi gør os lidt umage, hvis vi stresser lidt ned, så kommer forståelsen jo. Vi skal ikke tale engelsk til hinanden. Nej, vi skal hellere anstrenge os lidt.

Juryen fremhævede Ghita Nørbys præstation i filmen 'Hamsun' fra 1996, hvor hun og den svenske skuespiller Max von Sydow taler dansk og svensk, uden at det forstyrrer norske seeres forståelse af handlingen.

Ghita Nørby har ifølge juryen 'givet det danske sprog en tydelig stemme, også for et norsk tv- og biografpublikum'.

Desuden udtalte juryen, at Ghita Nørbys græn-

seløse nordiske karriere bør stå som et ideal for yngre generationer af nordiske skuespillere.

'Ved at holde sig aktiv og aktuel viser hun over for stadig flere kunstnerkolleger, at det at have skandinavisk som arbejdsprog slet ikke begrænser, men snarere åbner døre til ny scener og et bredere publikum', hed det.

Tydelig på flere måder

Det kan nok være, at Foreningen Norden har værdsat, at Ghita Nørby har givet det danske sprog en tydelig stemme, forstået som let at høre og forstå, altså en klar og tydelig diktion.

Men tydeligheden kan også forstås som uden omsvøb, som det, der handler om sprogets indhold. Og her er Ghita Nørby ikke bare tydelig, men knivskarp, når hun beskriver og bedømmer vores omgang med hinanden og sproget.

- Jeg forstår ikke det daglige sprog længere. Hvis jeg taler med folk på gaden, hvad man jo ikke gør mere på grund af mobilen, så forstår jeg ikke, hvad der bliver sagt. Det hele forværres ved, at ingen længere ser hinanden i øjnene, når de taler. Jeg er ked af det sproglige forfald, som også sniger sig ind i radioens P1, hvor journalisternes stemmeklang er så utydelig, at jeg slukker. Og så må man jo heller ikke kritisere nogen i dag!

- Jamen, hvorfor er det så svært at indrømme, at man tager fejl. Det gør vi jo masser af gange hver dag. Hvorfor er det så svært at begribe, at man lærer af det, hvis man erkender sine fejl?

Hvis man ikke netop sidder over for en lyslevende Ghita Nørby, kan ovenstående lyde som én lang klagesang fra en tvær gammel kvinde, som tiden er løbet fra. Dét er Nørby bevidst om.

- Jamen, jeg følger da med! Jeg kan ikke undvære min mobil. Hvis jeg ikke tager den, så tror folk, at jeg er død. Men jeg er heldigvis ikke født med mobilen i hånden. På mange måder er digitaliseringen vores undergang. Den gør os kolde og fjerne.

Tydelig artikulation fremmer forståelsen

Men her i den store frodige have, der, med en sø imellem, grænser op til en af landets største skove, hersker ingen dommedagsstemning. Ghita Nørby siger bare meget af det, som andre nøjes med at

tænke. Men da hun i stort set hele sit liv har levet af at fortælle historier, så folk kan forstå dem, er hun også ivrig forkæmper for den tydelige artikulation - og for det nordiske sprogfællesskab.

- Det nordiske sprogfællesskab er meget mere end sprog. Det rækker dybt ind i os, som er så heldige at bo heroppe i toppen af jordkloden, hvor vi er så forkælede. Jeg elsker nordmænd og svenskere, som jeg har arbejdet sammen med det meste af mit liv, og jeg holder i det hele taget meget af de mange folkeslag i Norden. Min svigerdatter er fra Færøerne! Jeg kan godt lide, at vi er vokset ud af et fælles grundlag, som stadig giver os en nordisk fællesskabsfølelse. Især fordi vi kan forstå hinanden. Men samtidig er vi også meget forskellige. Det er den dobbelthed i nordisk bevidsthed, jeg holder af.

Vi kender hende som Ingeborg Skjern i *Matador*. I de senere år har Ghita Nørby haft store norske roller, bl.a. i 2022 i Netflix-serien, 'Julestorm', skabt af hendes norske yndlingsinstruktør Per-Olav Sørensen og den dansk-norske forfatter Lars Saabye Christensen, vinder af Nordisk Råds litteraturpris i 2002. Tilbage i 2019 spillede Nørby en livsklog ældre patient i den ligeledes norske Netflix-spillefilm 'Hjem til jul'. Foto: DR.

Nørbys sprogbevidsthed er kommet publikum i Norden til gode i talrige filmsammenhænge. Hun fremhæver særligt 'Den gode vilje', med manuskript af Ingmar Bergman og instrueret af Bille August i 1991. Her spiller hun Max von Sydows ægtefælle – og hun taler svensk, hvilket gjorde hende vellidt i Sverige.

- 'Den gode vilje' betragter jeg, ved siden af Foreningen Nordens sprogprijs, som mit væsentligste nordiske nedslag. Her oplevede jeg en stærk nordisk stil og tone, som blev skabt af både Ingmar og Bille.

Bergmans betydning

Ghita Nørbys samarbejde med Bergman går helt tilbage til begyndelsen af 70'erne, hvor hun for alvor fik rystet den altid lattermilde og smilende karakter af sig. Det var på Det Kongelige Teater, at hun i rollen som Célimène i Molières Misanthropen mærkede Bergmans evner som instruktør.

- Det var en stor chance for mig at medvirke og Bergman gav mange skub til min selvopfattelse og gav mig troen på en ro, jeg ikke havde turdet stole på før. Bergman var et geni, som gjorde en enorm indsats, ikke bare for film på nordisk plan, men også internationalt.

I 1996 satte ovennævnte 'Hamsun' spor i hele Norden som spillefilmen, der baserede sig på danske Thorkild Hansens bog med Max von Sydow og Ghita Nørby i hovedrollerne som Knut Hamsun og hans kone Marie – instrueret af Jan Troell.

- Flere af os kvinder i filmen har holdt sammen lige siden, og jeg ser stadig den efterhånden 93-årige Jan Troell, ligesom jeg også havde jævnlig kontakt med Sydow indtil hans død i 2020, siger Nørby.

Når tydeligheden forarger

Det er dog ikke kun for sin sceneoptræden, at Ghita Nørby er blevet endnu mere kendt i offentligheden i de senere år. Hun nævner selv shitstormene, det uvejrlige i offentligheden, som har hærget omkring hende som følge af hendes direkte og tydelige sprog i interview med journalister, hvor hun holdt fast i retten til at sige fra. Hun er også bevidst om, at hun har tæret på nære bekendtskaber, når hun taler uden omsvøb, og det er hun ked af.

- Jeg har spurgt en psykolog, om jeg er så modbydelig, som nogen har givet udtryk for. Han siger nej, men jeg er tydelig. Man ser, når jeg kommer ind ad en dør. Men folk slår sig særligt på mig, fordi jeg ikke passer ind i forestillingen om at gamle

Ghita Nørby modtog i 2015 Liv Ullmanns hæderspris ved prisuddelingen på Norges Internationale Filmfestival i Haugesund. Prisen bliver tildelt en skuespiller eller instruktør, der 'gennem en enestående evne til at påvirke sit publikum har givet et væsentligt bidrag til filmkunsten'. Her ses hun netop sammen med Liv Ullmann - og Bibi Andersson - ved Rubjerg Knude i 2003, da de medvirkede i samtalebogen 'Livets søstre' – fotograferet af Marianne Grøndahl.

På Norges nationaldag den 17. maj 2016, optog TV2 'Til Norge med Ghita Nørby' i serien 'Chili Klaus indtager Norden'. Her serverede Chili Klaus den norske delikatesse smalahove. Det er et halvt fårehoved, der spises med øjne og tunge. - Han troede, at han kunne chokere mig, men det er min livret, siger Nørby. Foto: Michael Bjelke, TV 2.

svækkes og skal behandles som sådan. Jeg er for frisk og for gammel på samme tid.

- Det kan sagtens være et nordisk velfærdstræk, at vi forventer, at omsorgsbehovet indfinder sig med alderen og at der skal sættes ind. Det er også den rigtige og sundeste model for de fleste. Men jeg opfører mig ikke som man skal, når man bliver gammel. Jeg ser godt ud og er ikke rynket. Det vækker had, foragt og misundelse.

Vil ikke overtages!

- Nej, det er et hårdt arbejde at blive gammel. Det er ubehageligt, at folk vender mig ryggen. Men jeg vil ikke overtages! Jeg vil naturligvis gerne hjælpes, men jeg vil ikke udsættes for umyndiggørende overtagelse. For jeg er her jo! Jeg ved, hvad jeg kan. Jeg støder panden mod en mur med jævne mellemrum. Men det er mig, der gør det. Det er også

mig, der tydeligt siger, at jeg ikke vil overtages. Jeg siger fra. Det er der ikke så mange, der gør.

- Jeg spurgte også psykologen, om der er noget, jeg kan gøre ved det, så jeg ikke løber ind i sorger og skuffelser, når folk forventer, at alderen trykker og sindet mildnes. Svaret er nej. Han siger, at det er min natur, og at den nu engang virker stødende på nogen. Så må det jo være sådan, siger Ghita Nørby og understreger, at hun har fantastiske venner, både nye, gamle og unge, og at hun mindst af alt vil ynkes.

- Jeg har haft held i mit liv. Jeg har fået meget forærende og jeg har aldrig stået i kø for at opnå, hvad jeg har været forundt. Jeg kører også bil, selvom jeg mærker, at folk snarere mener, at jeg hører hjemme i en kørestol, siger Ghita Nørby med et tørt smil.

eø

Nordisk stemme – på engelsk

Selvom Hanne Boel synger på engelsk, er hun mere nordisk end de fleste – og har mange hundrede koncerter bag sig i Norge og Sverige, hvor hun er lige så kendt som i Danmark. Hvad har forholdet lært hende om vores nabolande – og om Norden som et hele?

Hanne Boel var i seks år medlem af musikprisjuryen bag Nordisk Ministerråds musikpris, som mødtes over fire dage før hver uddeling. Kravet var, at medlemmerne skulle tale sammen på hver deres nordiske sprog.

- Men det var umuligt! Især da vi også havde selvstyreområderne med, og vi enedes hurtigt om at tale engelsk sammen, fortæller hun, da Nordiske møder hende dagen efter en koncert i Ekkodalen på Bornholm.

Det er da heller ikke det danske sprog, som har gjort hende lige så landskendt i Norge og Sverige, som hun er det i Danmark. Hun er nærmest opflasket med engelsk efter en længere rejse til USA

som helt ung, hvor musikpædagogen fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, blev tabt til jazz og rytmisk musik.

Derfor synger hun også på engelsk, men for Hanne Boel er de ensartede nordiske sprog heller ikke afgørende for dannelsen af nordisk samhørighed. Den klarer sig sagtens med de beslægtede sprog – og engelsk som supplement.

Stærk social indignation i Norden

- Vi nærmest vælter os i fællestræk i Norden – på trods af, at det kan være svært at forstå hinanden på vores modersmål. Vi mærker tydeligt en fælles kulturel oprindelse, som har dannet baggrund for

Hanne Boel er med 2,5 mio. solgte album Danmarks bedst sælgende artist nogensinde. Som medlem af styrelsen for Rockakademiets Hæderspris tildeler hun her Anisette prisen i 2023 i Amager Bio. Foto: Peter Hauerbach, Ritzau-Scanpix.

Hanne Boel turnerer stadig Norden rundt – i oktober til bluesfestival på Svalbard. Her er hun en stille formiddag i Svaneke på Bornholm efter optræden i Ekkodals-
huset aftenen før sammen med Carsten Dahl. Foto: Esben Ørberg.

vores velfærd og sociale indignation, når vi oplever, at folk ikke har det godt. Det var da også baggrunden for, at vi i musikprisjuryen ofte bevidst valgte at støtte samer eller grønlændere. Vi ville fremme noget. Vi ville sikre mindretalsbeskyttelse!

Tillid er et andet nøglebegreb for beskrivelsen af nordisk mentalitet.

- Vi har respekt og er lydhøre over for hinanden – og vi har grundlæggende tillid til hinanden. Vi tror ikke, at hver mand stjæler. Vi stoler på hinanden.

Når Hanne Boel så absolut foretrækker at tale engelsk med sine nordiske venner og musikalske forbindelser, har det rod i en oplevelse for mange år siden, da hun af Disney blev bedt om at indtale dansk stemme til filmen 'Løvernes Konge'.

- Det var jo egentlig smart at bruge min stemme som indgang til det skandinaviske marked, fordi den i forvejen var kendt. Men jeg opdagede, at min fortolkningsstemme er uløseligt knyttet til engelsk,

og jeg kom til at grine ved at høre optagelserne. Jeg kunne bare ikke stå ved det og endte med at trække mig ud af samarbejdet, fordi mit kunstneriske udtryk hænger på engelsk, siger Hanne Boel, som derved blev særlig bevidst om, at en sangers klang og tone hænger på et sprog.

Ramte rent i Norge

Ikke desto mindre er Sverige og især Norge kommet til at spille en enorm rolle i Hanne Boels liv – både personligt og professionelt.

Men hvordan begyndte forbindelsen, der skulle give Hanne Boel så megen nordisk medvind, at hun i en årrække ikke kunne gå på gaden i en norsk provinsby uden at blive mødt med begejstrede tilråb?

- Jeg havde i 1988 udgivet min debutplade 'Black Wolf' og med efterfølgeren 'Dark Passion' i 1990, fik jeg et virkeligt gennembrud. 'I Wanna Make Love To You', var et nummer, der ramte rent i radioen i både Norge og Sverige. Så rent at min booker turde binde an med en turné i stor stil, der begyndte i Tromsø og bevægede sig sydover. Det var med stor dobbeltdækkerbus, egen catering og stor lastbil. Det var et eventyr, der bare voksede!

- Selvom min allerførste turné var i Sverige, blev

det nordmænd jeg fraterniserede mest med. Jeg har *dated* med nordmænd siden og forholdet varer ved. Jeg tror, at jeg ramte noget i den norske sjæl.

- Det skete især med 'Kinda Soul' i '92 med numre som 'Don't Know Much About Love' og 'Starting All Over Again'. De rummer blues, tilsat folkemusik, country og gospel, som også findes i den norske sjæl.

- Norge har en tradition med kristne budskaber i sange og salmer. Ikke særlig markant kristent og ikke missionerende. Især på landet, som Norge jo mest af alt består af, er der opstået en blueslignende visetradition med stor hjertelighed. Ganske få akkorder og en nærværende og let forståelig tekst. Jeg tror, at den tone har været med til at bygge de stærke lokalsamfund på tro – uden at de ligefrem taler om Jesus.

Vi ligner hinanden mere og mere

De mange hundrede koncerter i Norge har givet Hanne Boel en ret god erfaring med nordmænd – også som publikum. Jo mere hun lærer nordmænd at kende, jo mere synes hun, at de ligner danskere. Og hun synes, at vi skandinaver ligner hinanden mere og mere.

- Globaliseringen udfolder os i den forstand, at vi taler mere og mere om samme emner og mindre om specifikt nationale. Efterhånden som jeg er blevet klogere på nordmænd, har jeg heller ikke i samme grad stereotype opfattelser af, hvad der er nordmænds fællestræk.

Hårdt presset lykkes det dog, at få Hanne Boel til at diske op med nogle af disse opfattelser.

- Jo, der kan være noget om, at nordmænd er mere højrøstede, let tilgængelige, nærmest naivt legende og ikke er bange for at være kitschede. De tør endda prale, også af at have godt råd.

- Som publikum er de mere løsslupne end danskere og især svenskere. Faktisk mener jeg at have opdaget, at mod nord, øverst i alle tre lande, og vel også i Finland, holder publikum klar fysisk afstand. Men kun til at begynde med. Det afmålte stikker ikke dybt. Mod slutningen af koncerterne flokkes folk ved scenen og de slipper hæmningerne. Jeg tror, at det er nord-nordisk.

Også svenskerne tør op til sidst

- Svenskerne derimod klapper ikke så meget og slet ikke mellem numrene. Men også de tør op til sidst. I almindelighed er svenskerne nok lidt mindre til-

DR har tidligere gjort et nummer ud af Hanne Boels norske popularitet. Her på dr.dk. Foto: Esben Ørberg.

gængelige end nordmænd og danskere, og de er jo kendt for at ville snakke sig tilrette – uanset hvad.

- Jeg vover også et øje ved at karakterisere især stockholmerne som arrogante. Det var også dem, som så så voldsomt op til USA og den amerikanske kultur. Helt modsat folk i Göteborg.

- Finnerne er mere spøjse og det er deres musik også. Jeg har rejst meget i Finland med Radioens Big Band og DRs Underholdningsorkester, men også med den finske statsradio YLEs Big Band. På den to uger lange turné med finnerne, blev der ikke sagt så meget om dagen, men om aftenen tædede de op og blev festlige. Og skulle altid vide, om der var sauna, når vi nåede hotellerne! Så selvom vi er blevet mere ens med tiden, kan jeg godt aflæse en række forskelle!

Hanne Boel er ikke i tvivl om, at de nordiske folk består af langt flere ligheder end forskelle, og at stærke tendenser i det enkelte land ofte har smittet af på nabolandet.

Da danske kvinder væltede Norge og Sverige

- I midten af 80'erne kan jeg huske svenske journalister spørge, hvorfor stærke og enormt dygtige danske kvinder væltede ind over de nordiske lande med dansksprogede sange. Sanne Salomonsen, Anne Linnet, Lis Sørensen og flere andre. Jeg havde og har ikke andet svar, end at Danmark var lidt mere foran i et uforklarligt forspring, for der

gik ikke mange år, før især svenske kvinder væltede ind over de danske og norske grænser med svenske og norske sange, siger Boel og mindes tiden nogle år forinden, hvor den altdominerende popverden oversatte det ene italienske, spanske og engelske hit efter det andet til dansk.

- Det var jo lang tid før internet og streaming, hvor Johnny Reimar, Kjeld Heick, Dorthe Kollo, Licia & Lucienne, Birgit Lystager og mange andre fik kæmpesucceser med 'Gid du var i Skanderborg', 'Rør ved mig' og 'Smilende Susie' osv.

- Dansksproget populær- og rockmusik gled nærmest ud i 90'erne, uanset om det var kopier eller originale. Men nu, hvor blandt andet hiphop og rap har bragt dansk tilbage, undrer det mig, at vi ikke i Norden låner hits fra hinanden. Der er ikke meget udveksling mellem de nordiske lande. At Poul Krebs' 'Sådan nogen som os' i øjeblikket hitter i Norge med en norsk sanger på norsk, er en undtagelse.

Hanne Boel er fortsat særdeles populær i Norge, alene i marts næste år har hun 12 koncerter på større scener i den nordlige del af Norge. Tidligere i år udgav hun sit toogtyvende album 'Norwegian Recordings', som blandt andet i Gaffa blev anmeldt med udtrykket en 'overvældende vokalpræstation' og i Ekstra Bladet blev kaldt for 'et af årets bedste'. Titlen henviser til at albummet er optaget live under en turné i Norge.

eø

Nordens grundlov nærmere fornyelse

Hvordan tager de nordiske regeringer imod forslag fra Nordisk Råd om en kommission, som skal undersøge behovet for en revision af Helsingforsaftalen?

Helsingforsaftalen blev til i 1962 for at give folkeretlig mulighed for mest muligt nordisk samarbejde inden for aftalens rammer.

I dag skeler mange uden for Norden til aftalen med en vis misundelse, fordi der ikke findes andre regionale sammenlutninger, hvor man spiller så meget sammen og hvor man deler så megen viden og information med hinanden uden begrænsninger.

Men er rammerne rummelige nok i en verden som teknologisk og politisk forandrer sig med stor hast? Er det på tide at give aftalen et eftersyn – i betragtning af, at det er 29 år siden, der sidst blev flyttet et komma?

For at afklare spørgsmålet taler flere og flere nordisk orienterede politikere om i det mindste at få en *vurdering af behovet for fornyelse*. Som ordene antyder, er tilgangen forsigtig.

Det er altså nødvendigt at berøre aftalen med varsomhed og netop derfor, er der i første omgang kun tale om at få kulegravet behovet for ændringer. Men selv det sker kun, hvis der udøves betydelige diplomatiske og politiske evner.

Om ændringerne, hvis Nordisk Råd kan blive enige om dem, derefter kan samle politisk flertal i alle lande, er en helt anden sag.

Med Ruslands angreb på Ukraine har tankerne om at udvide rammerne dog fået vind i sejlene – og i dette efterår skal Nordisk Råd så behandle en rekomman-

dation til de nordiske regeringer om at opdatere Helsingforsaftalen på en række områder. Rekommandationen er baseret på indstillingen fra en arbejdsgruppe, nedsat af Nordisk Råds præsidium. Arbejdsgruppen har udarbejdet en rapport, som lægger op til, at regeringerne nedsætter en kommission til at udarbejde konkrete ændringsforslag i Helsingforsaftalen – samt kulegrave behov og muligheder for fornyelse.

Arbejdsgruppen foreslår at inkludere sikkerheds-, forsvars- og beredskabs-spørgsmål i Helsingforsaftalen. Det samme gælder klimapolitik, som heller ikke er nævnt i aftalen, selvom det i dag er et vigtigt område for det nordiske samarbejde. Arbejdsgruppen mener også, at spørgsmålet om grænsehindring kunne fremhæves mere.

En bevægelse er sat i gang, men der er lang vej endnu.

Foreløbig finder bevægelsen kun sted i regi af Nordisk Råd, som består af 87 medlemmer, som alle er folkevalgte medlemmer af parlamenterne i Danmark, Finland, Norge, Island, Sverige samt Grønland, Færøerne og Åland.

Fornyelsesprocessen er således endnu ikke nået til de egentlige beslutningstagere, de nordiske landes regeringer. Det sker – måske – som følge af Nordisk Råds session i Reykjavik den 28. til 31. oktober.

Vi belyser den lange vej i dette Nordiske-tema.

Esben Ørberg, redaktør

Helsingforsaftalen undertegnes 23. marts 1962. Danmarks statsminister Viggo Kampmann ses til venstre. Foto: Polfoto/Lehtikuva/Ritzau Scanpix.

Billedet viser det øjeblik på Kringvarp Føroya, hvor Roswall blokerer for arbejdsgruppens anbefalinger og afkobler Sverige fra arbejdet med eventuelle aftaleændringer.

Rystelsen i Torshavn

Vred, ked af det, rystet! Reaktionen var voldsomme, da svensk Norden-minister smed en politisk bombe på direkte færøsk tv – aftenen før Nordisk Råds session. Eftervirkningerne rumler stadig og Grønlands regeringsleder har sat sin deltagelse i Nordisk Råd på pause. Vi ser på en sjælden politisk forvikling i Nordisk Råd og spørger ministeren, hvad hun egentlig mener.

Der var lagt op til en helt normal og ganske fredelig tema-session i Nordisk Råd i Torshavn i begyndelsen af april. Parlamentarikerne fløj som vanligt ind dagen før og mange sad på deres hotelværelser eller i hotellets bar og så Kringvarp Føroya, den offentligt ejede færøske tv-kanal, som dækkede morgendagens møde tæt.

Ingen løftede da heller et øjenbryn, da den svenske minister for nordisk samarbejde, Jessika Roswall, i et interview talte om vigtigheden af nordisk samarbejde.

Men da interviewer spurgte til hendes holdning til fuldt færøsk medlemskab af Nordisk Ministerråd, gibbede det i de fleste, da Roswall svarede, at hun ikke ser behov for at ændre Helsingforsaftalen med henblik på at imødekomme Færøernes ønske om selvstændigt medlemskab. Ministeren lagde vægt på, at det nordiske samarbejde er præget af konsensus, at også de selvstyrende lande deltager aktivt i samarbejdet, og at der er et godt samarbejde på alle niveauer.

Roswalls bramfrie og meget lidt diplomatiske udsagn skabte stor ballade under de kommende dages session. Ikke mindst fordi arbejdsgruppens rapport foreslår ændringer i Helsingforsaftalen, som kan medføre, at Færøerne, Grønland og Åland bliver medlemmer på lige fod med de andre lande i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Upopulær minister

Ved på forhånd at udelukke Færøerne – og Grønland og Åland – fra fuldt medlemskab fejede Roswall de facto en genforhandling af Helsingforsaftalen af banen.

Når ministeren blev grundigt upopulær i Torshavn skyldes det, at Færøerne og Grønland længe har ønsket en styrket rolle i det nordiske samarbejde, hvilket ingen har sagt blankt nej til – før nu. Rollen ønskes ændret på de politikområder, som Færøerne og Grønland allerede har hjemtaget og således allerede har frigjort fra dansk herredømme. Det gælder

især marine områder, lige fra fiskeri, havmiljø, sikkerhed til søs og arktiske forhold.

- Det gør mig vred, når jeg hører den svenske minister udtale sig på den måde. Det er arrogant. Så kontant var Færøernes lagmand, Aksel V. Johannesen.

Danske Bertel Haarder sagde i Altinget: - Jeg ked af og rystet over den ufølsomhed Roswall har udvist med sin totale afvisning af det velbegrundede færøske ønske om et mere ligeværdigt medlemskab af det nordiske samarbejde på politikområder, som Færøerne har overtaget, sagde han.

Når Grønlands regeringsleder, Múte B. Egede, har stoppet sin aktivitet i Nordisk Råds session og møder skyldtes det, at Sveriges statsminister valgte ikke at

invitere Grønlands, Færøernes og Ålands regeringsledere med til det nordiske regeringsledersommermøde i maj 2024. Året før deltog alle otte regeringsledere i regeringsledernes sommermøde i Island.

Flere kilder siger til Nordiske, at det er kommet bag på Sverige og til dels Finland, at Danmark og Færøerne taler med én røst om, at Færøerne bør have fuldt ansvar og bestemmelse på områder, som Færøerne selv forvalter og finansierer. Finland har ikke mødt lignende ønsker fra Åland.

Videre fra Reykjavik?

Hvis Nordisk Råd godkender rekommandationen fra arbejdsgruppen på Nordisk Råds session 2024, sendes den til de

nordiske regeringer til videre behandling. Regeringerne skal da også sende skriftligt svar til Nordisk Råd om, hvordan de forholder sig til og kommer at arbejde med det, som rekommandationen indeholder.

Alle venter nu på, at Nordisk Råds session i Reykjavik, som begynder mandag den 28. oktober, får lagt låg på konflikten og enstemmigt beslutter at sende – om ikke alle, så hovedparten af – arbejdsgruppens anbefalinger ud til regeringerne. Og man kan få rystelsen i Torshavn lagt bag sig.

Lad os nu ikke tale form, lad os tale indhold!

Jessika Roswall fra Moderaterne er tiltrædende svensk EU-kommissær. Men indtil 12. september var hun EU-minister og minister for nordisk samarbejde. På falderebet fastholder hun over for Nordiske, at der ikke er grund til at se Helsingforsaftalen efter i sømmene.

Der var stor kritik af dine udtalelser til færøsk tv den 8. april, som blev forstået som din fuldstændige afvisning af en stærkere rolle for de selvstyrende lande i Nordisk Råd. Er det en korrekt fortolkning af dine udsagn?

- Jeg har hele tiden været meget tydelig. Selvstyreområderne har i dag en stærk rolle i både Nordisk Ministerråd og Nor-

disk Råd, og vi har et godt samarbejde. De er til stede med egne repræsentanter i stort set alle sammenhænge inden for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. For den svenske regering og for hele det nordiske samarbejde er Færøernes, Grønlands og Ålands engagement og aktive rolle meget vigtig.

- Et eksempel på et område, der er

et prioriteret område for den svenske regering og for hele Nordisk Ministerråd, er, hvordan vi kan effektivisere arbejdet med at fjerne grænsehindringer og fremme mobilitet. Her spiller alle en vigtig rolle.

- Hvad angår selvstyreområdernes muligheder for at deltage fuldt ud som medlemmer, det vil sige at opnå fuld ▶

Norden- og EU-minister Jessika Roswall deltager sammen med statsminister Ulf Kristersson i Måndagsrörelsens møde på årsdagen for Ruslands invasion af Ukraine. Måndagsrörelsen eksisterede fra 1990 til 1991 for at støtte de baltiske landes selvstændighed fra Rusland.

› selvbestemmelse som stater, er dette egentlig ikke et spørgsmål for Nordisk Ministerråd eller Nordisk Råd, men bør drøftes med de danske og finske regeringer.

Hvad med Helsingforsaftalen? Hvordan vil den svenske regering tage imod anbefalingerne fra Nordisk Råds arbejdsgruppe?

- For det første har Nordisk Råd som helhed endnu ikke taget stilling til rapporten. Vi ved derfor ikke, hvad anbefalingerne bliver. For det andet anser den svenske regering Helsingforsaftalen for at være et godt og fleksibelt dokument, der har tjent os godt. I stedet for at lægge kræfter i en gennemgang, mener vi, at vi fortsat skal fokusere på sammen at drive de mange presserende spørgsmål inden for det nordiske samarbejde fremad. Fokus skal altid være på politikindhold, ikke form.

Du ser altså ikke grund til genåbning og nedsættelse af en kommission til at undersøge behovene?

- Som sagt mener jeg, at vores politiske magt og energi skal bruges på at gennemføre gode politiske reformer, ikke at hænge fast i lange og svære diskussioner om form. Vi har en fælles vision at opfylde inden 2030, og det er der, vi skal sætte vores fokus. Helsingforsaftalen har tjent os godt, den giver os plads til at samarbejde om de spørgsmål, vi ønsker, og sammen i Norden har vi alle muligheder for at uddybe vores samarbejde - det eneste, der kræves, er politisk vilje. Fra den svenske regerings side er vi meget tydelige på, at den politiske vilje eksisterer, lyder det fra Roswall.

Den lange vej mod fornyelse

Efter års tilløb nedsatte Nordisk Råds præsidium i juni sidste år en arbejdsgruppe, som skulle udarbejde en rapport om behovet for fornyelse af Helsingforsaftalen og komme med en indstilling til Nordisk Råds præsidium. Arbejdsgruppens rapport og indstilling blev leveret til præsidiet i april i år og præsidiet besluttede at arbejde videre og udarbejde et forslag til rekommandation, der er baseret på indstillingen fra arbejdsgruppen. Forslaget forelægges rådets session nu i oktober. Her belyser vi den organisatoriske proces mod en genåbning af aftalen.

Marts 2023, Nordisk Råds tema-session

Præsidiet beslutter at sætte arbejde i gang med at nedsætte en arbejdsgruppe, som skal vurdere behovet for at re-vurdere Helsingforsaftalen. Teknisk set tales der om 'genåbning'.

Juni 2023, Nordisk Råds præsidi-ums sommermøde

Præsidiet beslutter at nedsætte en arbejdsgruppe bestående af otte parlamentarikere, en fra hver stat og selvstyrende land samt præsidenten for Ungdommens Nordiske Råd. Gruppen udstyres med sekretariat bestående af rådsdirektør Kristina Háfoss og en seniorrådgiver.

Gruppen holder 10 møder blandt andet med 11 repræsentanter fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, heraf flere ministre samt ministerrådets stabschef. Desuden indkaldtes otte eksperter, heraf Jan-Erik Enestam, forfatter til Enestam-

rapporten, samt professor Johan Strang, Helsingfors Universitet.

April 2024, Nordisk Råds tema-session

Generelt var der bred opbakning i Nordisk Råd til arbejdsgruppens indstilling, og til at rekommandere de nordiske regeringer til at opdatere Helsingforsaftalen. Sverige og Finland ønskede dog en mere varsom formulering vedrørende ændring af 'parter i Helsingforsaftalen' end de andre nordiske landes repræsentanter. I indstillingen indgik derfor to alternative rekommandationer vedrørende 'parter i Helsingforsaftalen'.

September 2024, Nordisk Råds præsidium, forberedelsemøde

Efter Nordiskes deadline: Nordisk Råds præsidium mødes for at opnå enighed om, hvilke dele af rapporten, som skal indgå i anbefalingen (rekommandationen) til regeringerne. Rapporten taler

I 60-året for Helsingforsaftalens underskrivelse åbner Nordisk Råd her for sessionen 2022 i Rigsdagen i Helsingfors. Foto: Johannes Jansson, norden.org

Oktober 2025, Nordisk Råds session

Det vil være samarbejdsministeren, som er formand for Nordisk Ministerråd, som forventes at koordinere svaret fra de nordiske regeringer til Nordisk Råd.

Hvis svaret indeholder ja til en kommission, og der opnås enighed om kommissionens arbejdsgrundlag og sammensætning, udestår en arbejdsperiode af endnu ukendt længde. Der er ikke mange erfaringer at trække på. Internationalt er det nordiske samarbejde unikt og svært sammenligneligt med andre regioners samarbejde.

Konklusionen er, at parlamenterne via Nordisk Råd ser ud til at ville åbne for en genforhandling af Helsingforsaftalen, og måske vil regeringerne også tage første skridt, nemlig nedsættelse af en kommission.

Her kommer det finske formandskab for Nordisk Ministerråd næste år på en hård prøve med at samle regeringernes svar til Nordisk Råd. Danmark kan derimod trække vejret lidt, idet vi har fået lov til at udskyde vores formandskabsperiode til 2026, fordi vi får rigeligt at se til med at være formandsland for EU i andet halvår af 2026.

Men hvis kommissionens anbefalinger til sin tid, i 2026 eller 2027, er for rabiate eller f.eks. kun lægger op til at inddrage forsvars- og sikkerhedspolitik, vil det næppe blive anset for umagen værd.

Og så kan det hele ende med, at der ikke sker noget som helst.

om hhv. at opdatere artikler og skrive helt nye.

Oktober 2024, Nordisk Råds session

Selv hvis rådet stemmer ja til at anbefale regeringerne at nedsætte en kommission, vil der være lang vej endnu.

Rent teknisk kan rekommandationen sendes direkte til de nordiske regeringer eller til Nordisk Ministerråd, som sørger for en høring i de enkelte lande. Her spiller den permanente embedsmandskomité, NSK, Nordisk Samarbejdskomité en betydelig rolle. Komitéen yder rådgivning og bistand til de nordiske samarbejds-

ministre. Ministeren som er formand for Nordisk Ministerråd skal på regeringernes vegne sikre, at hvert land bidrager til en svarskrivelse til det svenske formandskab for Nordisk Råd i 2025 – eller det finske, hvis det først bliver i 2026.

NSK, Nordisk Samarbejdskomité, har ansvaret for den løbende koordinering af det nordiske regeringssamarbejde og er således også styrelse for ministerrådets sekretariat i København. Komitéen består af topembedsmænd fra de respektive landes statsforvaltninger, som koordinerer mellem alle aktørerne i hver deres land.

Når sagen modnes, bør regeringerne selv kunne se behovet

Anna Falkenberg er det ene af Færøernes to medlemmer af Folketinget og hun har helt usædvanligt overtaget Danmarks sæde i arbejdsgruppen om Helsingforsaftalen, hvis rapport skal stå sin prøve på Nordisk Råds session i Reykjavik. Hun maner dog til tålmodighed i processen.

Anna Falkenberg har ligesom de øvrige tre nordatlantiske folketingsmedlemmer for vane at holde sig ude af dansk politik. Derfor er det også helt usædvanligt, at Danmark har udpeget Falkenberg til at varetage danske interesser i Nordisk Råd. Men også en anerkendelse af færøringens politiske bevidsthed.

Pladsen i den arbejdsgruppe, som har udarbejdet forslag til fornyelse af Helsingforsaftalen, blev ledig, da Annette Lind (MF, S) blev udnævnt til generalkonsul i Flensborg.

- Jeg sidder jo i forvejen på færøsk mandat i den danske delegation i Nordisk Råd sammen med en færøsk kollega Johan Dahl, som er valgt af Færøernes Lagting og er del af den færøske delegation. Og jeg har været vicepræsident i Ungdommens Nordiske Råd tilbage i 2018-19. Men frem for alt er der ingen væsentlige politiske forskelle mellem Danmark og Færøerne i spørgsmå-

let om fornyelse af Helsingforsaftalen. Derfor har jeg ingen problemer med at have to kasketter på samtidig, snarere tværtimod, lyder det fra Falkenberg, som også er medlem af Folketingets udenrigspolitiske nævn, formand for Folketingets Færøudvalg og indgår i Venstres folketingsgruppe. Hun var Nordisk Råds vicepræsident fra 2018 til 2019.

Tiden er løbet fra aftalen

Arbejdsgruppen er nu opløst og kan blot vente på, hvordan behandlingen finder sted på Nordisk Råds session i Reykjavik i de sidste dage af oktober. Anna Falkenberg har store forhåbninger til rapportens konsekvenser.

- Der var jo en god grund til, at arbejdsgruppen blev nedsat. Helsingforsaftalen

Foreningen Nordens debat på Folkemødet 2023 om sprog: Alle priser det nordiske samarbejde, men færre og færre forstår hinandens sprog. Foreningens formand Lars Barfoed taler med Anna Falkenberg til højre og Aaja Chemnitz, folketingsmedlem fra Grønland i midten.

afspejler ikke længere den tid, vi lever i, idet den ikke indeholder mulighed for at Norden samarbejder om forsvar, udenrigspolitik, beredskab og ikke engang 'holdbarhed', som danskerne kalder for bæredygtighed, og klimaspørgsmål.

- Set fra et færøsk perspektiv håber vi, at aftalen kommer til at åbne for en bredere aftale med Færøerne, Grønland og Åland.

Anna Falkenberg skrev bacheloropgave på Københavns Universitet om nordisk nytte – med Bertel Haarder som hovedkilde. Her ankommer hun (tv.) til Christiansborg Slotskirke sidste år, da Folketinget åbnede efter sommerferien, i selskab med MF-kollegerne, grønlandske Aaja Chemnitz og danske Zenia Stampe. Foto: Jens Dresling, Ritzau-Scanpix.

Hvad mener du om den svenske ministers udsagn i Torshavn?

- Jeg opfatter Jessika Roswalls udtalelse som et nej til generelle ændringer af Helsingforsaftalen og det er blevet set og hørt som et nej til Færøernes, Grønlands og Ålands medlemskab af Nordisk Ministerråd – til trods for at rigsfællesskabet Danmark, Færøerne, Grønland siger klart ja. Selv statsminister Mette Frederiksen har sagt det flere gange.

Anna Falkenberg er medlem af Sambandsflokkurin, for hvem hun i 2022 blev valgt ind i Folketinget som blot det andet kvindelige medlem fra Færøerne, og hun arbejdede som politisk rådgiver for partiet sideløbende med uddannelsen til cand.scient.pol.

Vi må ikke presse på for en hurtig afgørelse

Hun har således tilstrækkelig politisk erfaring til at vide, at tålmodighed er en dyd, når det handler om noget så grundlæggende som ændring af den nordiske grundlov.

- Vi er nået langt siden pasunionen og det frie arbejdsmarked og de andre landvindinger, som Helsingforsaftalen bragte med sig i sin tid. Jeg er dog sikker på, at tiden er med os. Aftalen skal nok blive fornyet, men vi gør os selv en bjørnetjeneste, hvis vi forlanger, at det skal gå hurtigt.

- Sagen skal modnes, så regeringerne selv kan se behovet. Det hjælper, at Sverige og Finland nu er blevet medlemmer af Nato. Selv forsvarscheferne har udtalt, at nu kan der samarbejdes på en helt anden måde, hvor Sverige og Finland ikke længere opretholder deres neutralitetspolitik.

Anna Falkenberg håber, at sessionen i Reykjavik anbefaler en kommission, som skal knyttes helt tæt til formandskabet i Nordisk Ministerråd og de nordiske samarbejdsministres ministerråd, MR-SAM.

- Når de nordiske regeringer ser, at et enigt Nordisk Råd står bag anbefalingerne, så tror jeg, at det hjælper på forståelsen af behovet for fornyelse. Så må vi se, hvor langt de vil gå. Jeg synes f.eks., at den danske regering har været lidt lunken i sine udmeldinger om andre områder end spørgsmålet om Færøernes og Grønlands stilling.

Anna Falkenberg maner samtidig til besindighed, fordi hun har oplevet et meget tættere samarbejde i Norden i dag end i 2016, da hun første gang kom i Ungdommens Nordiske Råd.

Det store udvekslingsforum

- Dengang handlede det meget om, hvad vi ikke skulle samarbejde om. I dag er der en anderledes konstruktiv interesse for, hvad vi kan lære af hinanden og hvor vi kan støtte hinanden. Jeg oplever

det nordiske samarbejde som ét stort udvekslingsforum, som gerne må gå skridtet videre med en udvidelse af Helsingforsaftalens rammer, siger hun og nævner alligevel et område, som halter.

- Selvom det er på en tragisk baggrund, har den russiske aggression bragt Norden tættere sammen. Vi burde have stået sammen på samme måde i den arktiske politik. Men vi har haft svært ved at finde vores ben i rigsfællesskabet, hvor Danmark jo ikke i sig selv er nogen arktisk stormagt. Vores vaklen har gjort den amerikanske og canadiske indflydelse i Grønland større. Lidt for stor efter min mening, fordi jeg finder det helt afgørende, at Grønland identificerer sig med Norden, siger Anna Falkenberg.

Nordisk positivisme

Hun kalder sig selv for 'nordisk positivist' og føler et ansvar for at gøre det nordiske sprog- og kulturfællesskab langt mere udbredt.

- Det handler om meget mere end fordeling af værdier, som politik er udtryk for. Det handler om alt lige fra mad, musik, film, teater, kunst, arkitektur og idræt til alle former for samvær, hvor en nordisk identitet og en nordisk tone gør sig gældende. Vi skal forklare glæden og nytten ved nordisk samarbejde, nordiske erfaringer og nordisk kulturfællesskab. Menneskenært og vedkommende! eø

Hvis ikke nu – hvornår så?

Opdatering af Helsingforsaftalen vil give de nordiske lande en historisk mulighed for at revitalisere og udvikle det nordiske samarbejde, lyder det fra Kristina Háfoss, direktør for Nordisk Råd.

- Norden og verden ændrer sig meget i disse år, og med Finlands og Sveriges medlemskab i Nato åbnes nye mulig-

heder for nordisk samarbejde indenfor forsvars- og sikkerhedspolitik. Coronapandemien viste også, at der er et stort behov for, at beredskabssamarbejdet i Norden styrkes, og vigtige områder som digitalisering, klima og ungeinkludering er blandt emner, som ikke nævnes i Helsingforsaftalen. Grønland og Færøerne

Opdatering ja – og direkte valg til Nordisk Råd

Foreningen Norden ønsker ikke bare en opdatering, som minder meget om arbejdsgruppens anbefalinger, men også direkte valg til Nordisk Råd med nedsættelse af et andetkammer bestående af de direkte valgte. Her er uddrag af foreningens udtalelse fra repræsentantskabsmødet i maj:

Vi mener, at Helsingforsaftalen trænger til at blive opdateret, og vi tror på, at man skal styrke de nordiske borgeres inddragelse i Nordisk Råds arbejde. Derfor anbefaler vi indførelsen af direkte valg for en del af medlemmerne i Nordisk Råd.

Helsingforsaftalen fra 1962 har været en vigtig platform for samarbejde og dialog imellem de nordiske lande, og har bidraget til at styrke båndene mellem os.

Verden har imidlertid ændret sig.

Ruslands invasion af Ukraine har betydet, at Norden er blevet samlet i Nato. Samtidig har bekymringer som klimaforandringer og teknologiske fremskridt ændret vores verdenssyn. Derfor mener Foreningen Norden, at Helsingforsaftalen skal opdateres, så den modsvarer vores tids muligheder og udfordringer. Helsingforsaftalen skal med andre ord bringes ind i den tid vi lever i, og står foran.

Vi mener, at man bør se på, hvordan

Kristina Háfoss er tidligere finansminister og minister for uddannelse, forskning og kultur på Færøerne. Foto: Caroline Roka, norden.org

ønsker dertil ligeværdigt medlemskab og Åland ønsker mulighed for ligeværdigt medlemskab.

- Vi er midt i en stor ændringstid på mange fronter, som gør nordisk regionalt samarbejde vigtigere end nogensinde. Skal det nordiske samarbejde være aktuelt og skabe nordisk tryghed og nytte for alle Nordens medborgere, må det udvikle og tilpasse sig nutiden.

Historisk vigtigt for Nordisk Råd

- Nordisk Råds præsidium har derfor arbejdet med en rekommandation til de nordiske regeringer om opdatering af

Helsingforsaftalen, og dette er et historisk vigtigt arbejde for Nordisk Råd og for det nordiske samarbejde. Dette vil give de nordiske lande en historisk mulighed for at revitalisere og udvikle det nordiske samarbejde således, at vores samarbejde styrkes og skaber endnu større nordisk nytte, tryghed og samhørighed. Og således at dette passer bedst muligt til den virkelighed, som vi i Norden er del af.

- Med de mange store ændringer, som er sket i Norden og verden, kan vi spørge os selv: hvis Helsingforsaftalen ikke fornyes nu, hvornår skal den så fornyes?

Glimt fra Foreningen Nordens repræsentantskabsmøde på Nordatlantens Brygge i maj, hvor forsamlingen vedtog udtalelsen om Helsingforsaftalen. Foto: Jakob Carlsen.

man kan skabe en større offentlig interesse i Nordisk Råds arbejde. Foreningen Norden mener, at et vigtigt skridt kunne være at indføre direkte valg til Nordisk Råd. Direkte valg kunne føre til en større offentlig debat og øget fokus på de emner, der behandles i Nordisk Råd. Direkte valg vil betyde, at den opstillede politiker skal kæmpe for sit mandat og skal stå til regnskab over for de borgere, der har valgt at stemme på vedkommende. Således bliver politiker, ved direkte valg, mere direkte ansvarlig over for borgerne.

Foreningen Norden forslår en løsning, hvor Nordisk Råd består af to kamre. Det ene kammer fortsat bestående af parlamenternes medlemmer. Det andet bestående af direkte valgte medlemmer. Derved bliver der mulighed for en bredere inddragelse af forskellige samfundsgrupper og flere perspektiver i de politiske beslutninger.

Den gemensamma arbetsmarknaden och socialkonventionen skapades under en tid då folk flyttade från ett land till ett annat och bosatte sig där och de funkade fortfarande ganska bra för detta ändamål. Problemet är att det inte motsvarar dagens verklighet där flyttar folk runt från land till land, jobbpendlar eller har sin familj utspridd kors och tvärs över regionen. Glimt fra Svinesundbroen på grænsen mellem Sverige og Norge. Foto: Beate Nøsterud, norden.org

Kommentar:

Världens mest integrerade region – för 60 år sedan

Af Johan Strang, professor,
Helsingfors Universitet

Sommaren 2019 kom de nordiska arbetsministrarna fram till att målsättningen för det officiella samarbetet skulle vara att göra Norden till världens mest hållbara och integrerade region 2030.

Jag undrade nog från början om Vision 2030 inte var mera brandingprojekt än en genuin vision för det nordiska samarbetet. Man tog två saker vi nordbor gärna tänker vi är speciellt bra på och gjorde dem till sina centrala målsättningar. Men i praktiken sattes ribban på en helt överkligt hög nivå för en organisation med ytterst begränsade resurser. Hur ska Nordiska ministerrådet kunna göra någon

större skillnad då det gäller de nordiska ländernas enorma klimatavtryck?

Provocerande var också att det man skrev om integration – det officiella samarbets kärnuppgift – kändes som ett påklistrat appendix. I våras gav Nordiska ministerrådet ut en statusrapport där 4 av de 45 indikatorer man valt för att utvärdera hur långt man kommit med visionen handlade om integration. Den intra-nordiska handeln och arbetspendlingen går tydligen uppåt, medan migrationen och kulturutbytet går neråt.

Ett stort problem med uppföljningen av visionen är avsaknaden av jämförande perspektiv. Om tanken är att bli världens mest integrerade region borde man kanske också våga sig på att jämföra med några andra regioner.

För någon vecka sedan kom Hanaholmen och Kulturfonden för Sverige och Finland ut med en bilateral barometer som mäter hur integrerade Finland och Sverige är med varandra. Någon systematisk jämförelse med andra länder fanns det inte plats för här heller, men i den mån man lyckades få fram jämförbara siffror är det skakande läsning för oss som trodde att Norden var en unikt sammanlänkad region.

Flyttrörelserna mellan Tyskland och Polen är tiofaldiga relativt till befolkningens mängd i jämförelse med Finland och Sverige, pendlingen likaså. Det tyskfranska handelsutbytet är också på en helt annan nivå än det nordiska.

Vi alltså lång väg kvar innan vi kan kalla Norden för världens mest integrerade

region. I själva verket var vi nog närmare målsättningen för 60 år sedan än vi är idag. 1963 hade Norden fått passunionen, den gemensamma arbetsmarknaden och socialkonventionen på plats, och genom EFTA fick man också det ekonomiska frihandelsområde som de nordiska länderna hade så svårt att skapa sinsemellan. Och den centrala nordiska samarbetsöverenskommelsen, Helsingforsavtalet, undertecknades 1962.

Det var på många sätt enastående att de nordiska länderna fick till allt detta på trots av alla spänningar som kalla kriget förde med sig. Norden bestod ju av tre Natoländer och två neutrala, varav den ena dessutom såg sig tvunget att värna om sin speciella relation till Sovjetunionen.

Men ibland tänker jag att det kanske var just på grund av de starka centrifugala krafterna som de nordiska politikerna lade så mycket energi på att skapa en gränslös region för medborgarna. Idag är vi alla medlemmar av samma försvarsunion, men vi verkar ha betydligt svårare med att göra det lättare för vanliga medborgare som rör sig på tvärs av gränserna.

Men samtidigt tycker man ju att hypen kring försvarssamarbetet kunde användas för att ta det nordiska samarbetet framåt också inom andra områden. Det finns vissa tecken på detta. Nordiska rådet har bland annat satt igång en process för att revidera Helsingforsavtalet. Man vill skriva in utrikes- och försvarspolitikerna i avtalet och kanske också den nordiska solidaritetsförklaringen från 2011.

Jag tror att det här kunde vara en möjlighet för att ta nya djärva steg då det gäller medborgarnas rörlighet. Den gemensamma arbetsmarknaden och so-

cialkonventionen skapades under en tid då folk flyttade från ett land till ett annat och bosatte sig där och de funkar fortfarande ganska bra för detta ändamål. Problemet är att det inte motsvarar dagens verklighet där flyttar folk runt från land till land, jobbspendlar eller har sin familj utspridd kors och tvärs över regionen.

Om Norden ska vara världens mest integrerade region 2030 borde konventionerna kring skatter, arbetsmarknad och sociala rättigheter vara designade för dagens mera allt mera komplicerade arbets- och familjeliv. Med nya uppdaterade konventioner skulle det nordiska samarbetet också kunna stå som modell för europeiska lösningar.

Samtidigt finns det ju mycket som det officiella nordiska samarbetet gör rätt redan idag. Det är självklart att det finns gränshinder mellan suveräna stater, de kommer alltid att finnas för det uppstår ny lagstiftning hela tiden. Men faktum är att vi i Norden etablerat ett system för att hjälpa våra medborgare att hands-

- Vi alltså lång väg kvar innan vi kan kalla Norden för världens mest integrerade region. I själva verket var vi nog närmare målsättningen för 60 år sedan än vi är idag, skriver Strang. Foto: Benjamin Suomela, norden.org

kas med dem. Nordiska ministerrådet har både ett Gränshindersråd som jobbar mot politiker och myndigheter, och en informationstjänst, Info Norden, som hjälper medborgarna att hitta rätt i kniviga situationer.

Nordiska ministerrådet borde få syssla med sin kärnuppgift. De storslagna visionerna faller dessvärre nog tillbaka på de ledande politikernas eget bord.

Johan Strang, professor vid Centrum för Norden-studier (CENS), Helsingfors Universitet och medlem av ledningsgruppen för det NordForsk-finansierade universitetsnätverket ReNEW. Kommentaren har været bragt i Hufvudstadsbladet.

Norden i levende billeder

I 125 år er der blevet optaget dokumentarfilm i Norden. Udvalgte er digitaliserede og frit tilgængelige i et nordisk hjørne af nordenpaafilm.org. Projektet 'Norden på film' besøger frem til marts 16 lokalafdelinger af Foreningen Norden med filmforedrag om skandinaviske kongehuse.

'Norden på film' blev lanceret på Nordens Dag den 23. marts med det formål at øge kendskabet til vores fælles nordiske historie og skandinavisk filmkunst.

- Kongstanken er at gøre vores historiske filmarv tilgængelig for enhver til enhver tid. Den tanke har i snart ti år været drivkraft til at fortælle danmarkshistorie med filmmateriale. Derfra var der egentlig ikke så langt til ideen om at fortælle *nordisk historie* også og bruge filmen til at styrke samarbejdet mellem vores filminstitutter. Det var Norge og Sverige heldigvis med på, lyder det fra Sara Prahls, som er projektleder på 'Norden på film'.

- Det har også været rigtigt lærerigt for os filmfolk her i Danmark at komme tættere på vores skandinaviske kolleger. Vi kan lære meget af hinanden formidlingsmæssigt og bruge hinanden til idéudveksling.

Stigende nordisk interesse

Projektet rækker dog videre end til at styrke båndene mellem filminstitutterne.

- Vi oplever, at interessen for og kærligheden til nabolandene lever og nok også er under opblomstring i disse år. Derfor kan vi også se, at de historiske film vækker interesse og kan skabe debat –

også blandt nordmænd og svenskere – når vi deler dem på Facebook.

'Norden på film' rykker i de kommende måneder ud i 16 af Foreningen Nordens afdelinger med filmforedrag om de skandinaviske kongehuse. Oplægsholder er historikeren Line Bjerre Kristensen, som fortæller om de skandinaviske konger med afsæt i gamle film.

I oplægget til turnéen nævnes, at de moderne skandinaviske monarkier repræsenterer en række fascinerende paradokser: Hvorfor fungerer de så godt i så stærke demokratier som de nordiske? Hvorfor bruges monarkiet til at formidle en fællesskandinavisk historie i tre lande, som samtidig bruger monarkiet til at forme deres egen nationale identitet?

- De skandinaviske monarkier har i høj grad tilpasset sig demokratiet. En stor del af denne forklaring skyldes mediedækningen. I løbet af det 20. århundrede er monarkierne i stadig højere grad blevet folkets eje, bl.a. fordi de er blevet vist på film, siger Sara Prahls.

Da norske fangere i 1931 erklærede en del af Østgrønland for norsk, godkendte regeringen i Oslo annekteringen, og Norge og Danmark kom på kollisionskurs. Sagen blev fremført for den internationale domstol i Haag og endte med norsk nederlag. Billedet stammer fra en reportagefilm, som findes på nordenpaafilm.org, fra det vistnok første nordiske statsministermøde i 1931 på Hamar Odde ved Oslo, hvor den danske og norske statsminister udvekslede skarpe ord om det indbyrdes nabolik og retten til Grønland. Her er det Thorvald Stauning. Hvad grønlænderne måtte mene om sagen, forbliver uberørt.

Landet rundt i Foreningen Norden

'Norden på film' er, som så mange andre projekter i disse år, støttet af A P Møller Fonden i en periode frem til januar 2027.

Støtten har blandt andet gjort det muligt at tilbyde foredraget om kongehusene til afdelingerne, som kun skal afholde rejseudgifter selv. Afdelingerne som nyder godt af foredragene er:

Brønderslev, Silkeborg, Langeskov, Næstved, Frederikssund, Struer, Mariagerfjord, Randers, Flensborg, Tranebjerg, Slagelse, Thisted, Odsherred/Holbæk, Svendborg-Langeland, Odense og Kalundborg.

Mange af de nordiske film er samlet i temaer på hjemmesiden. Den 21. oktober åbner et helt nyt tema, 'Ishavets vovehalse – kampen om at komme først' med oprindelige filmoptagelser fra polarekspeditioner – tilsat nye tekster.

Arktisk Festival i november

Temaet foldes ud på den store Arktisk Festival på Nordatlantens Brygge den 2. og 3. november, hvor

cand.mag. i grønlandske og arktiske studier Lisbeth Valgreen fortæller om at rejse på ekspeditioner med livet som indsats.

Hvilke erfaringer gjorde de sig, hvad var det for færdigheder, der skulle til for at overkomme de store udfordringer? Ikke overraskende var den vigtigste hemmelighed at alliere sig med og lære af inuit!

Foruden streamingen på hjemmesiden og visningerne i biografmørket udgiver projektet også undervisningsmateriale i de kommende år. Det vender vi tilbage til i Nordiske næste efterår.

Nordens Dag den 23. marts er anledningen til at 'Norden på film' samler en række arrangementer og visninger i de skandinaviske cinemateker til en mini-festival om Norden med nordisk natur som gennemgående tema.

Se filmene og læs mere ved at søge: nordenpaafilm.org

eø

Sara Prah bestyrer som projektleder nordenpaafilm.org, som er en særlig sektion af det store digitale filmunivers danmarkpaafilm.dk. Foto: DFI.

Et bryllup af stor (især nordisk) symbolværdi: prinsesse Ingrid af Sverige, datter af kronprins og senere kong Gustaf VI Adolf, giftede sig i 1935 med sin danske grandfætter, kronprins Frederik, senere Frederik IX. Billedet stammer fra filmen fra brylluppet i Stockholm, som ses på nordenpaafilm.org, og viser de stolte fædre Christian X og Gustav V. Foto: DFI.

Det svenske kongepar besøgte København i 1952. Her hilser Gustaf VI Adolf og Frederik IX på folket. Hele besøget er dækket grundigt på film. Foto: DFI

Hvor er Norden i historieundervisningen?

Hvorfor er Nordens historie relevant? Er der plads til nordisk historie i historieundervisningen? Det ser vi på i denne fagartikel, som sammenligner danske med norske og svenske læseplaner. Vi får også bud på, hvorfor Nordens historie fylder så lidt – og udfordringer med sitet nordeniskolen.dk.

Af Jens Aage Poulsen, lektor emeritus

Historie er fortællinger om fortiden, der former vores identitet, forståelse af hvem vi er, og er med til at definere de fællesskaber, vi oplever et tilhørsforhold til. Det gælder både den 'lille' - ens egen og families historie – og den 'store' omverdens historie. Historie blev et fag i grundskolen i år 1900 netop for at styrke elevernes nationalfølelse og nationale identitet. Undervisningen handlede om folkets og fædrelandets heroiske historie fra en fjern fortid til nutiden. Siden er fagets stærke nationale fokus nedtonet, og der er perspektiver til europæiske og verdenshistoriske begivenheder. Men hvor blev Nordens historie af?

Nordisk historie er relevant af flere grunde. Det er en kendsgerning, at befolkningerne i Norden, trods – eller netop på grund af – krige, magtkampe, erobringer, koloniseringer, handel osv. gennem de seneste mere end 1.000 år på godt og ondt har en fælles historie. Den har skabt en baggrund for en ret ensartet forståelse af bl.a. velfærdssamfund, kultur og relationen mellem stat og individ. Selv om de nordiske lande er en del af Europa, er der for mange – i hvert fald mentalt – flere forhold, der historisk adskiller os fra den sydlige og centrale del af kontinentet. Modne læsere husker måske omkvædet i Skousen & Ingemanns anti-EF- eller EEC-sang, der blev udgivet op til folkeafstemningen om tilslutningen til EF i 1972: 'Nede i Europa har de fået en fiks ide ... noget de kalder EEC'. I de nordiske lande bruges periodebetegnelsen 'vikingetiden' og ikke 'tidlige middelalder' som i det øvrige Europa. Finland

er en undtagelse, da man her taler om slutningen af jernalderen.

Hvad siger læreplanen?

Læreplanen Fælles Mål 2019 angiver historiske kompetencer som eleverne skal opnå, men ikke et bestemt stof, der skal undervises i. Dog er der en historiekanon med 30 indholdsområder, som skal indgå i undervisningen.

I fagets formål står der 'eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie'. Danmarkshistorie tillægges således stor betydning. Norden eller andre geografiske områder nævnes ikke i fagformålet eller i læreplanens bindende tekster.

Først i læreplanen, som kommunerne kan ændre, optræder ordet 'Norden' en enkelt gang, og kun som et forslag til at sammenligne 'livet i bronzealderen i Norden med samtidige midelhavskulturer'. Ordet 'nordisk' findes tre gange i læreplanen – én gang i de ikke-bindende tekster og to gange i historiekanon.

I arbejdet med kanonpunktet *Kalmarunionen* foreslås, at eleverne undersøger 'Hvad har vi til fælles med de andre nordiske lande?' Altså et tydeligt udgangspunkt i dansk historie. I beskrivelsen af kanonpunktet *Nordatlanten* og *rigsfællesskabet* fastslås det, at rigsfællesskabet er et resultat af 'nordisk ekspansion og interesser i Nordatlanten'. Med god vilje kan man historisk set her tale om en nordisk tematik, der involverer Danmark og Norge samt Færøerne og Grønland. Men alt i alt er der ikke den store appel i læreplanen til at undervise i temaer fra Nordens historie. Til gengæld er der ud over den

Margrete I fik afgørende betydning i hele Norden. Danske historiebøger tegner ofte et positivt billede af hende – til forskel fra svenske og norske. Her er hun sammen med nevøen, den senere kong Erik af Pommern, i Alex Poulsens Kongehyldningsmonumentet i Viborg. Foto: Kurt Nielsen, Viborg Museum.

dominerer norsk historie. På det sidste 'trin' (8.-10. klasse) får verdenshistorie dog lidt mere plads, men ingen kompetencemål er rettet mod Nordens historie.

I den svenske grundskole indgår historie i de yngste klasser i 'Samhällsorienterande ämnen' og som selvstændigt fag fra 4. til 9. klasse. I læreplanen angives et 'Centralt innehåll' og ikke kompetencer, som i de danske og norske. En anden forskel er den tydelige kronologiske struktur i den svenske læreplan, så eleverne i de yngste klasser undervises i de ældste tider, bl.a. stenalderen, for i de ældste klasser at nærme sig nutiden. Som kategori har Norden fyldt i den svenske læreplan. Ni gange anvendes 'Norden' og 'nordisk' i 'Centralt innehåll', mens 'Sverige' og 'svenska' 'kun' bruges seks gange.

nationale historie også fokus på verdens historie. Således lægges der vægt på, at 'eleverne i udskoling kan analysere og vurdere årsager til kontinuitet og forandring af samfund i lokalt, nationalt og globalt perspektiv' – men altså ikke et nordisk.

Læreplanerne i de nordiske lande er udarbejdet efter forskellige koncepter og med varierede forståelser af, hvad der er de enkelte skolefags opgaver. Derfor må en sammenligning af Nordens placering i dansk, norsk og svensk historieundervisning tages med et vist forbehold.

Den norske grundskole er delt i 'barneskolen' 1.-7. klasse og 'ungdomsskolen' 8.-10. klasse. Historie er sammen med geografi en del af faget 'samfunnsfag', som er opdelt i fire 'trin', og er på skemaet gennem hele det 10-årige skoleforløb. Hvad eleverne skal lære i 'samfunnsfag' er angivet som kompetencemål. I dem, der vedrører historie,

Norden i danske læremidler

Forlagsproducerede fagportaler er udbredte læremidler i historieundervisningen. De mest anvendte fagportaler til historieundervisning i grundskolen er produceret af Alinea (historie.fagportal.alinea.dk/), og Gyldendals (historie.gyldendal.dk/) og (historie3-6.gyldendal.dk). Så hvordan behandler portalerne Norden?

På Alineas portal er der 135 kortere og længere undervisningsforløb. Af dem har de 65 afsæt i emner og temaer fra dansk historie, 50 har en verdenshistorisk vinkel, og 20 fokuserer på nærområdet, familiehistorie, kildearbejde og andet. Men ingen emner og temaer behandles ud fra et specifikt nordisk perspektiv. Flere forløb indeholder dog perspektiver til Norge og Sverige, men set

I ældre danske historiebøger er Valdemar Atterdag en helt. Sådan ser man ikke på ham i de svenske, hvor den danske konge havde ansvaret for nedslagtningen af henvend 1.800 gotlandske bønder foran Visbys mure i 1361. Tegning: Rasmus Christiansen (1863-1940).

fra en dansk synsvinkel. Det gælder bl.a. forløb om vikingetiden, nordboerne i Grønland, Margrete I. og Kalmarunionen og Karl Gustav-krigene. Grønland nævnes i to forløb, Island i et enkelt, men hverken Finland, Åland eller Færøerne omtales.

Gyldendals historieportaler indeholder 172 længere og kortere forløb. Af disse har 84 et klart dansk afsæt, 62 behandler emner og temaer fra verdenshistorien, og 22 handler om lokalhistorie, kildearbejde og forskellige måder at arbejde med historie på. Desuden er der fire forløb med en dansk-norsk tilgang, bl.a. med en sammenligning af den tyske besættelse af de to lande. Også på denne portal er der forløb med perspektiver til Norge og Sverige – også her hovedsageligt anskuet ud fra en dansk synsvinkel. Heller ikke Gyldendals portaler har forløb, der behandles ud fra et tydeligt nordisk perspektiv. Til gengæld nævnes Grønland 22 gange, Færøerne 17, Island 25, Finland 10 gange og Åland en enkelt gang. Typisk meget sporadisk såsom Sverige og Finlands strid om Ålandsøerne i 1920erne.

Trods forskelle er det tydeligt, at temaer fra Nordens historie behandles noget stedmoderligt i de to læremidler. Et hurtigt kig på andre digitale og analoge læremidler ændrer ikke dette indtryk.

Hvorfor fylder Norden så lidt?

Der kan være flere forklaringer på, hvorfor Nordens historie fylder så lidt i såvel læreplanen som læremidlerne i Danmark. Den vigtigste skal formentlig findes i skolefagets oprindelse og den tradition, der blev grundlagt med den første egentlige læreplan for grundskolens fag - det såkaldte *Sthyrskes Cirkulære* fra 1900. I den indledende sætning i historiefagets formål i cirkulæret står der: 'At fremelske en sund og kraftig Fantasi i Forbindelse med en varm og levende Følelse, særlig for vort Folk og Land er Historieundervisningens Opgave'. Faget skulle således medvirke til at opbygge og styrke elevernes nationale bevidsthed og identitet. Grundfortællingen i tidens skolebøger var, at siden Arilds tid havde som regel kløgtige konger ledet folket og landet gennem medgang og

modgang og dermed skabt det nuværende nationale og trygge fællesskab. Kun undtagelsesvis berettede historiebøgerne til grundskolen om andre lande og folk.

Danmark blev således det geografiske rum, som udgjorde den ramme, som historieundervisningen i grundskolen beskæftigede sig med. Det Sthyrskes Cirkulæres stærke nationale sigte har for længst fortonet sig i nyere læreplaner, men fagformålet betoner fortsat, at 'eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie', og angiver dermed en national og geografisk ramme for indholdet.

Norden i Skolen – også i historie

Norden i Skolen (NIS) har i flere år stillet gratis undervisningsforløb til rådighed om nordiske temaer til bl.a. modersmålsundervisning, naturfag, billedkunst og musik – og enkelte i historie og samfundsfag. Med støtte fra A.P. Møller Fonden besluttede NIS i 2021 at udvide med forløb til historie og samfundsfag, og jeg blev tilbudt at udarbejde forløbene om historie til grundskolen og ungdomsuddannelserne.

Jeg forestillede mig, at det var muligt at finde historiske temaer, som berørte om ikke alle, så dog de fleste geografisk definerede nordiske lande, Danmark, Finland, Færøerne, Grønland, Island, Norge, Sverige og Åland - og også gerne Sápmi, de næsten 400.000 km² i Norge, Sverige, Finland og Rusland, som er samernes land. Der var dog nogle udfordringer ud over de stofområder, som de forskellige landes læreplaner pegede på.

En af de største var den skiftende status, de forskellige lande har haft historisk set. Kun Danmark og Sverige har været selvstændige stater i mere end 1.000 år. De øvrige lande har været en del af eller været underlagt Danmark eller Sverige. For eksempel hørte Finland sammen med Sverige indtil 1808, hvorefter det frem til 1917 var et storfyrstendømme under den russiske zar, og Grønland var en dansk koloni fra 1721 til 1953, hvorefter det blev et dansk amt for så i 1997 at få hjemmestyre og senere i 2009 selvstyre.

En anden udfordring var, at når man udarbejder læremidler til historie, henter man sin viden fra historiske værker, der behandler de pågældende tema. Men de fleste historikere bruger en nationalstat som ramme for deres fremstilling, og få har skrevet historie fra et egentligt nordisk perspektiv.

Det ændrer dog ikke på, at det i samarbejde med dygtige folk fra NIS er lykkedes at udvikle 15 inspirerende og aktiverende forløb fra vikingetiden over

Kalmarunionen og de nordiske landes ændrede sikkerheds- og udenrigspolitiske status i temaet 'Fra neutralitet til Nato' samt i tid og rum afgrænsede temaer som Valdemar Atterdags angreb på Gotland i 1361. Fra efteråret 2024 er alt materialet gratis tilgængelig på NIS' hjemmeside <https://nordeniskolen.org/>, så temaer fra nordisk historie kan få mere plads i historieundervisningen i alle nordiske lande. Materialet giver eleverne mulighed for også at forstå sig selv og deres egen historie som en del af en nordisk fortælling.

Jens Aage Poulsen, lektor emeritus ved Erhvervsakademiet og Professionshøjskolen i Jelling, videnskabelig medarbejder ved HistorieLab, Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling, forfatter til et stort antal historiske bøger.

I midten af 1800-tallet voksede ideen om det skandinaviske som et nordisk fællesskab. Her et tryk de tre konger fra 1848 med titlen 'Skandinavien. Enighed gør stærk'. Foto: Nasjonalbiblioteket, Oslo.

Hvem leder Foreningen Norden?

I foråret bragte vi små portrætter af medarbejderne på foreningens landskontor. Nu er turen kommet til den egentlige ledelse, det syv personer store forretningsudvalg – med ekstra linjer til de nyvalgte næstformænd.

Lars Barfoed, formand

Lars Barfoed er formand for Foreningen Norden i Danmark og var inden valget til formand i en år-række medlem af foreningens landsstyrelse. Derudover har han tidligere været medlem af Nordisk Råd og har været medlem af Folketinget (K) fra 2001 til 2015 samt i perioder henholdsvis transportminister og justitsminister.

I såvel arbejdsmæssige og politiske sammenhænge har det nordiske altid haft en vigtig plads for Lars Barfoed, som ser store perspektiver for

samarbejdet i Norden både politisk, økonomisk og kulturelt.

Ud over formandskabet i Foreningen Norden er Barfoed formand for Det Kongelige Teater og Danmarks Underholdningsorkester A/S samt næstformand i By & Havn. Desuden har han bl.a. sit eget rådgivningsfirma.

Annette Vilhelmsen, 1. næstformand

De fleste husker Annette Vilhelmsen som SF-formand og minister i Helle Thorning-Schmidts regering, men hun er også foreningsmenneske om en hals, hvilket bestyrelsen i Foreningen Norden Svendborg-Langeland nyder godt af.

Hun har været medlem af DGIs hovedbestyrelse og sidder aktuelt som bestyrelsesmedlem i Odense Zoo, Naturama og Fjord & Bælt og var indtil sidste forår gennem syv år direktør for TietgenSkolen i Odense.

Da Nordiske taler med Annette Vilhelmsen, er

hun netop kommet hjem fra norske Bodø, hvor hun repræsenterede Foreningen Norden til venskabsbykonference sammen med kulturudvalget i Svendborg. Emnerne var beredskab, risikostyring og kultur.

- Når kommunerne prioriterer, så sker der noget. Vi skal have overbragt viden, ideer og kontakter til vores chef for Beredskab Fyn. Vi har også udveksling af skoleklasser mellem venskabsbyerne, som foruden Bodø tæller Kuopio i Finland og Jönköping i Sverige. Det er virkelig givtigt at

Jonas Roelsgaard, 2. næstformand

Jonas er født og opvokset i Nordvestjylland. Efter studentereksamen fra Viborg Katedralskole flyttede han til Norge for at læse nordiske sprog på Universitetet i Oslo. Det blev til syv år i Oslo, hvor Roelsgaard samtidigt engagerede sig i Foreningen Norden i Norge og var landsformand for den norske Foreningen Nordens Ungdom (FNU). Herudover sammenlagt et års tid i Island, hvor han læste islandsk og arbejdede gennem Nordjobb, inden han flyttede til København, hvor han bor i dag.

Efter tre års ansættelse hos Foreningerne Nordens Forbund, har han nu arbejdet fem år hos DUF - Dansk Ungdoms Fællesråd. Her arbejder han med DUFs nordiske arbejde og med et rigsfællesskabsprojekt, der skal skabe bånd og øge det indbyrdes kendskab mellem unge på tværs af Grønland, Færøerne og Danmark.

- Mine mærkesager som næstformand i Foreningen Norden er nordisk nabosprogsforståelse, et tættere politisk samarbejde i Norden og et stærkere og mere ligeværdigt rigsfællesskab.

- For mig er det nordiske samarbejde det mest meningsfulde internationale samarbejde, Dan-

trække på hinandens erfaringer i Norden – uanset hvilken sektor, profession eller interesseområde man tilhører.

- Vi har jo tilgængelige sprog og en fælles kultur og historie, som iblandet nysgerrighed gør det let at lære hinanden at kende og blive bedre til at modstå trusler, hvad enten det handler om ekstremt klima eller militær aggression.

Men den nordiske integration kommer ikke af sig selv. Der skal arbejdes systematisk og vedvarende, siger Vilhelmsen.

- Der er store gevinster at hente, hvis grundskolen begynder at undervise bedre i nordiske forhold. Det handler ikke blot om, at vi i Danmark f.eks. næ-

mark kan indgå i, fordi vi i så høj grad deler fælles værdier, demokratisyn, sprog, kultur og historie. Vi ønsker alle frihed, ligestilling og et godt samfund, hvor der er muligheder for alle.

- Det er ikke blevet mindre meningsfuldt at kæmpe for disse værdier og for de nordiske samfund af den nye sikkerhedspolitiske situation både i Østersøen og i Arktis, som følge af Ruslands aggressive fremfærd. Norden bør, efter min mening, samarbejde mere om fælles beredskabsopgaver, forsvar og sikkerhed. Samtidigt skal vi samarbejde om fælles dagsordener i internationale fora og især i EU. For mig er det ikke enten nordisk eller europæisk samarbejde, men både og.

- I en tid med mere fokus på sikkerhed, må vi dog ikke glemme det, der binder folkene sammen. Derfor skal Foreningen Norden fortsætte med at arbejde for skandinavisk nabosprogsforståelse, kulturel udveksling og venskab på tværs af landene.

sten ikke ved noget om Norge under 2. verdenskrig. Det handler om, at vi dermed vil forstå, hvordan krigen rammer gennem generationer og hvordan man genopbygger et samfund og kommer gennem kriser. Uvidenheden gælder også Grønland – og den viden vi har, er præget af fordomme.

Hun mener også, at det nordiske fællesskab er vigtigt for vores syn på verden.

- Samarbejde over grænserne er jo hele fundamentet for Foreningen Norden og det nordiske samarbejde i bredeste forstand. Når vi er gode til nordisk samarbejde, står vi også stærkere ude i verden – og det gælder ikke bare i de storpolitiske fora, men også på lokalt og privat plan.

Jens Utoft

Jens Utoft bor i Skive og er født 1953 i Filskov, Ribe Amt. Han er gift med cand.jur. Lone Knudsen.

Utoft blev medlem af Foreningen Norden i Skive i 2004, har siden 2021 været medlem af lokalforeningen i Thisted. Han var formand for kreds Midt-Nord 2018-2020 og har været medlem af forretningsudvalget siden 2022.

Jens Utoft har været tovholder på Foreningen Nordens deltagelse på Kulturmødet på Mors siden 2018.

Efter studentereksamen fra Grindsted Gymnasium i 1972 blev han uddannet journalist på Midtjyllands Avis, Silkeborg i 1975. Herefter ansættelser på Viborg Stifts Folkeblad, Thisted Dagblad, dagbladet Vestkysten, Aabenraa Ugeavis, Radio Ikast og Skive Folkeblad.

Utoft har været selvstændig (freelance redaktør) fra 1996 med speciale i energibranchen, herunder som udgiver af nordisk tidsskrift for kølebranchen (lukket 2010).

Siden 2012 har han været indehaver af bogforlaget Limfjordsforlaget med udgivelse af egne og andres bøger.

Susanne Prip Madsen

Susanne Prip Madsens første rigtig møde med det nordiske var, da hun som fireårig fik en bog om grønlandske slædehunde, helt uden billeder, så det var en rigtig oplæsningsbog og den fortælling slap hende aldrig. Næste uforglemmelige nedslag var, da et familiemedlem havde været i Island og viste lysbilleder og film med gejsere. Så var den seksårige solgt.

Barndom med sommerhus i Sverige, familie i Norge og køreture til Finland grundlagde hendes nordiske tankesæt.

Som gymnasieelev var Susanne Prip Madsen på skole-venskabsbyudveksling i Stockholm og lærte der Foreningen Norden at kende og var formand for den københavnske ungdomsafdeling i en årrække. Senere var hun frem til 2022 formand for foreningens københavnske afdeling i hele 26 år.

Tilbage i 1980 kom hun i foreningens landsstyrelse og har været der siden – samt medlem af forretningsudvalget i flere omgange. Medlem af Østersø-netværket og i bestyrelsen for Fondet for Dansk-Islandsk Samarbejde.

Aage Augustinus

Aage Augustinus er cand.mag. i historie og religion, tidligere forstander på Ask Højskole og Rude Strand Seniorhøjskole og tidligere valgmenighedspræst i Odder og Gl. Rye.

Han er formand for Foreningen Norden i Odder på 15. år og er hvert år medarrangør af rejser til henholdsvis Færøerne og Island for Rude Strand Højskole.

Augustinus er en flittigt benyttet foredragsholder, og hvis han kan komme til det, plæderer han gerne for en fællesnordisk offentlighed, som han mener bør bæres af de nordiske stats-ejede public service-stationer med mindst ét program om ugen om nordisk politik.

I det hele taget mener Aage Augustinus, at også Foreningen Norden skal forholde sig mere til aktuel politik.

- Politisk stof bør fylde mere hos både lokalafdelingerne og i landsforeningen. Det kan godt være, at det kræver noget opdragelse, men hvis vi drøfter aktuelle politiske emner, vil vi opdage, hvor vigtige og væsentlige de er for os – og livsvigtige for Foreningen Norden, siger han.

*Augustinus afløste i august **Merete Riber**, som sad i forretningsudvalget i 20 år, hvor hun samtidig bestred kredsformandsposten for Midt-Vest. Formand for uddannelsesudvalget gennem 15 år og har repræsenteret Danmark i Nordisk Litteraturuge siden 2013.*

Anke Spoorendonk

Foreningen Norden har altid haft en stærk afdeling i Sydslesvig og siden Anke Spoorendonk overtog roret for seks år siden, er styrken ikke blevet mindre. Hun er da også for mange nærmest indbegrebet af det danske mindretal, efter at hun i 1996 opnåede valg til landdagen i Kiel for Sydslesvisk Vælgerforening og fra 2012-2015 var hun tillige minister for justits, kultur og europæiske anliggender i Slesvig-Holsten.

- Det er en del af mindretallets dna at have et nordisk tilhørsforhold. Vi har siden 1920 set os som en del af det nordiske fællesskab og derfor handler min medvirken i Foreningen Norden især om sikre, at Sydslesvig opfattes som en del af Norden, siger Spoorendonk og ser sig således som formidler af dialogen mellem Norden og Europa.

- Vi minder foreningslivet om at bevare og udvikle de nordiske perspektiver. Det er nu ikke så svært, idet alle mindretallets foreninger i Sydslesvig har stående i formålsparagraffen, at de skal styrke båndene til det nordiske fællesskab. Vi er jo alle sammen vokset op med Ronja Røverdatter og Pippi Langstrømpe!

Nordisk litteraturuge

11-17/11 2024

1979 Nordiska ministerrådet
1980 Nordiska ministerrådet

Nordisk litteraturvecka
Nordisk litteraturuke
Frihet i Norden

Nordisk litteraturuge
Frihed i Norden

Pohjoismainen kirjallisuusviikko
Vapaus Pohjolassa

Norræn bókmenntavika
Frelsi á Norðurlöndunum

Norðurlensk bókmentavika
Frælsi í Norðurlöndum

Nunat Avannarliit atuagaataasa sapaatip-akunnerat
Nunat Avannarlerni kiffaanngissuseqarneq

Šiaurės šalių literatūros savaitė
Laisvė Šiaurės šalyse

Põhjamaade kirjanduse nädal
Vabadus Põhjalas

Ziemeļvalstu Literatūras nedēļa
Brīvība ziemeļos

Nordic Literature Week
Freedom in the Nordics

